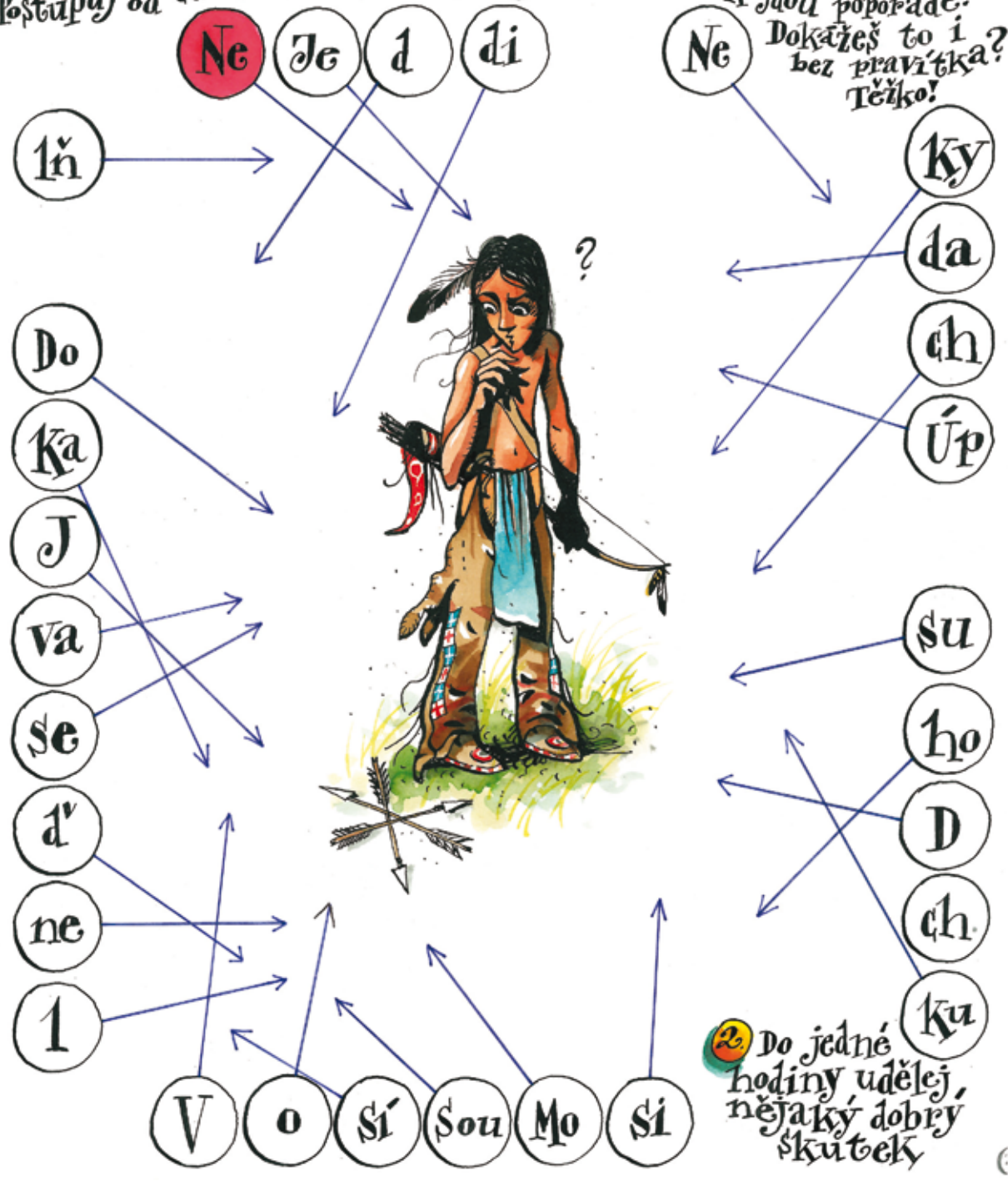

Woodcrafterské cvičení bystroti, poděpikovosti a otevřenosti

aneb Hlava není jen na čelenku

1. Prečteš staré indiánské přísloví? Postupuj od červeného kolečka, šipky ukazují k dalším písmenkům jak jdou popořadě.

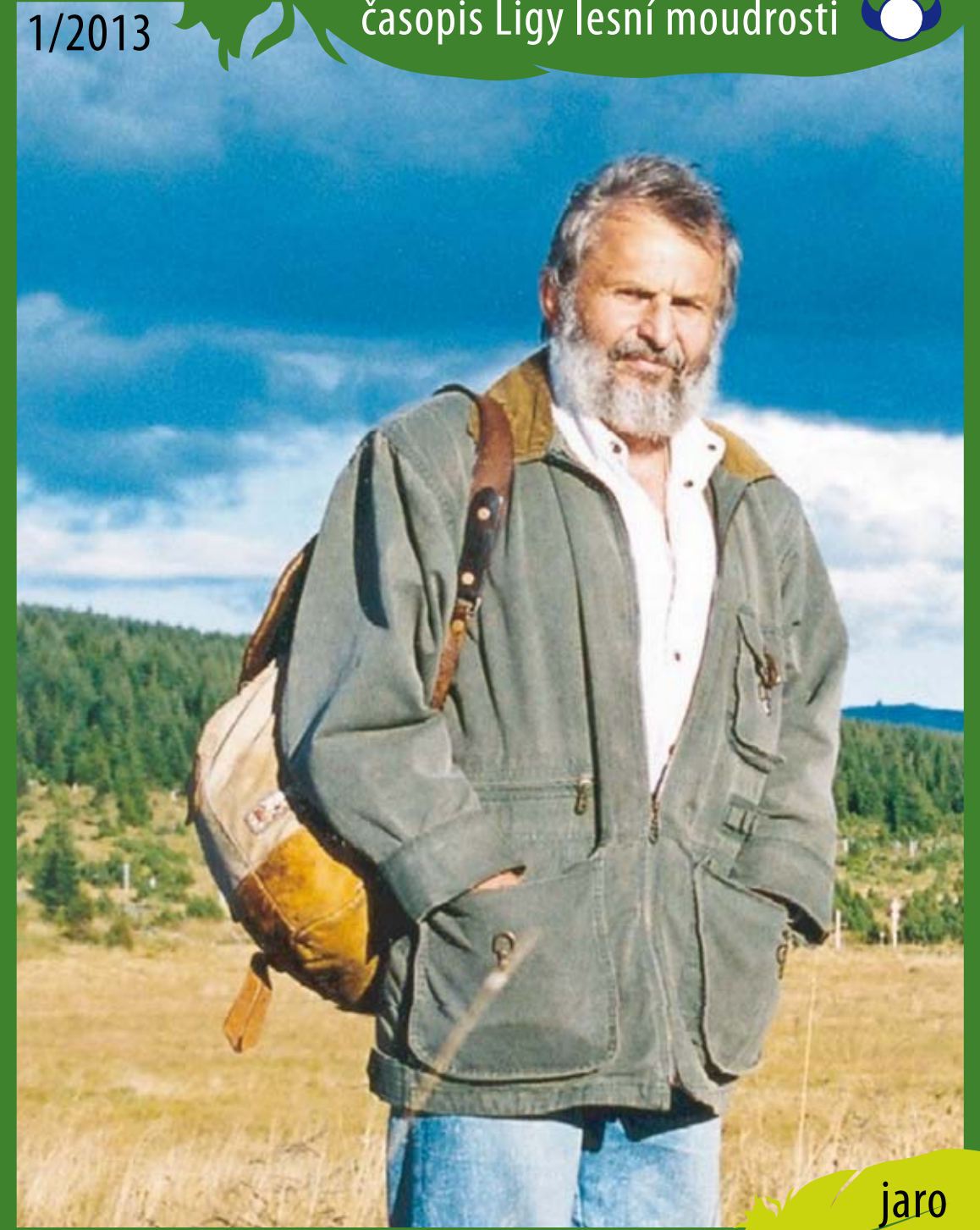

2. Do jedné hodiny udělej nějaký dobrý skutek

Woodcraft

1/2013

časopis Ligy lesní moudrosti

jaro

str. 6

str. 14

str. 23

str. 36

STALO SE str. 2

SOUTĚŽE V ROZDĚLÁVÁNÍ OHNĚ str. 4
Albert Mlynář – Hrom

ÚVAHY NAD DEVĚTI HLAVNÍMI ZÁSADAMI WOODCRAFTU str. 5
Martin Kupka – Logan

MILOSLAV NEVRLÝ: DÍKY ZA VŠECHNO! str. 6
Michael Antony – Tony

VANDROVÁNÍ S KARPATSKÝMI HRAMI str. 14
Kateřina Benešová – Wičanhipi

KNIŽNÍ OKÉNKO str. 18
Kateřina Benešová – Wičanhipi

JAK ŠEL ZUBŘÍK DO SVĚTA str. 19
Jiří Červinka – Brko

SE ZUBŘÍKEM PO RUMUNSKÝCH HORÁCH str. 23
Michael Antony – Tony

RECEPT – VITAMÍNOVÁ EXOTIKA str. 25
Tomáš Jurkovič – Jerry

NEJBOHATŠÍ CHUDEJ str. 26

NEJKRÁSNEJŠÍ TÁBOR KRÁLE ASIE str. 27
Miloslav Nevrlý

STYLOVĚ NEJEN V TÝPÍ! str. 30
Jiří Macek – Čiksika

JAK MI RUKAMA PROŠLY INDIÁNSKÉ HROTY str. 34
František Kožíšek – Biminiji

VÝPRAVY RODINNÝCH KMENŮ str. 36
Martin Pejša – Medvěd a Lucie Vaňková

HRY – WOODCRAFTER str. 38
Kateřina Chvátalová – Ileyawin

WOODCRAFT GIRL str. 39

Jarní ohnivecké setkání

– vztahy mezi mužem a ženou

Jak se to asi drží v ruce?

„No tak, nechceš už tu televizi vypnout?“

Redakční rada

Šéfredaktorka

Kateřina Benešová – Wičanpki

Obrazový redaktor

Tomáš Koubek – Okeya

Grafická úprava a DTP

studio ToTeM

Jan Bejček – Thokata Mani

Korektorka

Helena Jindrová

Autoři jsou vždy uvedeni kurzívou pod svým článkem.

Adresa redakce

Liga lesní moudrosti –
časopis Woodcraft,
Senovážné nám. 24, 116 47 Praha 1

casopis@woodcraft.cz
http://www.woodcraft.cz

Knihařské zpracování a tisk

RETISK – Praha

Distribuce

Balírna Letňany

Přetiskování obsahu povoleno pouze s písemným souhlasem redakce nebo autora a s udáním pramene. Příspěvky redakce vrací jen na vyžádání autora.

Názory autorů článků nemusí souhlasit s názory redakce.

Cena výtisku 40 Kč plus poštovné.

Informace o předplatném na ustredi@woodcraft.cz.

Cena pro členy LLM v příspěvcích.

Ročník 24, číslo 1.
Navazuje na časopis *Bizoni vítr*.
Náklad 700 ks.

Uzávěrka příštího čísla je 20. května 2013.

ISSN 1210-5252.
MK ČR E 5455

1. strana obálky

Miloslav Nevrlý, foto: Karel Čtveráček

4. strana obálky

Kreslí: Pavel Čech.

Milí čtenáři,

držíte v rukou jarní číslo plné volání dalek, vandrování, toulání a dobrodružství v přírodě a s přírodou. Báječnou přílohu nejen pro členy Malé lóže pro vás připravila Kačka Bejčková:

Zápisníček činů pro Malou lóži vznikl s myšlenkou usnadnit vám plnění dlouhodobějších činů. Je celý černobílý, abyste si ho mohli vybarvit, jak se vám bude líbit. U každého činu je tabulka na zaznamenávání údajů k danému činu. (Datum, místo plnění atd..) Doufám, že vám alespoň trochu pomůže a že se pustíte do plnění. Kačka

V minulém čísle jsme vám zcela nenápadně podsunuli malý woodcrafterský dáreček – nášivku se znakem lesní moudrosti. Protože ohlasy z vaší strany byly velmi pozitivní, někdy až natolik, že jste se v rodinách poškorčili, kdo má právo jedinou nášivku nosit, máme pro vás dobrou zprávu. Nášivku jsme nechali vyrobit víc, takže toužíte-li po nich, je možné koupit si je za 15 Kč v kanceláři Ligy na Senovážném náměstí vždy v úterý od 16 do 18 hodin, nebo jindy po telefonické domluvě s Jitkou na čísle 602714592. Nášivky lze poslat poštou (poštovné dle sazebníku České pošty). Můžete se též každou středu od 20 do 22 hodin zastavit ve woodcrafterském centru v Zikově 7.

Krásné jaro na toulkách, s naším časopisem v ruce, zápisníčkem činů v kapse kalhot a nášivkou na batohu vám přeje

Wicanpki

U článků najdete tipy na činy a mistrovství, k jejichž plnění vás může článek inspirovat nebo vám s jejich plněním pomoci.

Líbí se Vám časopis *Woodcraft*? Nejste členové Ligy lesní moudrosti, ale chcete, aby Vám příští rok chodil rovnou do schránky? Jste členové LLM, ale jeden výtisk Vám nestačí?

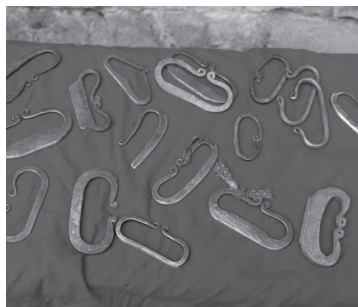
Objednejte si předplatné!

Stačí zaplatit 160 Kč na účet LLM č. 157137398/0300, uvést variabilní symbol 7711 a do zprávy pro příjemce napsat Vaše jméno a adresu, na kterou Vám má časopis chodit. *Woodcraft* si též můžete předplatit hotově v kanceláři LLM, či se informovat o jiných možnostech na ustredi@woodcraft.cz.

Ohňová čotokva

V listopadový pátek večer se na Bobří hrad začali sjíždět woodcrafteri z celé republiky, aby se během víkendu naučili, či se zdokonalili ve věcech ohňových. Kolem osmé hodiny byl víkend zahájen promítáním tematic-

kých fotografií a obrázků, na kterých nám Hrom nastínil, co nás v nadcházejícím víkendu čeká. Teorii jsme tedy měli zmáknout, a tudíž jsme se v sobotu ráno mohli pustit do křesání do všech možných materiálů. Začali jsme standardně práchnem a pak už to jelo jen nestandardně – Troudnatec kopytovitý, křís křís křís, oheň, rezavec šikmý křís křís, oheň, Syrociium, křís, oheň, sírová lžička, oheň. A malá libůstka na závěr - pyrit o pyrit. A to vše po Hromově příkladu vestoje... Po výtečném segedínu (díky Marto) jsme se mohli zuřivě pustit do výroby třecích souprav - co kdo neměl, to si vyrobil, co si kdo nevyrobil, to dostal, a co nedostal, to mu bylo minimálně zapůjčeno, tak-

že skřípání dřívka o dřívko na sebe nenechalo dlouho čekat. A ráda předešlu, že na konci víkendu nebyl nikdo, komu by nevzplál jeho „vlastnoruční“ ohýnek. V podvečer nás ještě čekala milá návštěva Bobra a jeho přednáška „Krby a jak na ně“. V neděli bylo na programu rozdělování ohně třením dřev, ovšem ochuzené o luk ;-). S Hromovou soupravou se velké části účastníků podařilo rozdělat oheň i tímto způsobem, který bych ještě předchozí den nazvala nemožným. No, a rozdělování pomocí kukuřičného klasu už bylo jenom třešničkou na dortu. Kolem poledního jsme se začali všichni loučit a velice neradi opouštět Bobří hrad.

Veronika Pařízková - Huronka

Taneční víkend v Tuchlovicích

„Tak jsem ti teď tancovala se Zlobrem polku, tomu to tak jde. A ta proměnáda? Úžasný! A co teprve valčík, naučil mě otočku doleva. Normálně, poprvé se mi po valčíku netočila hlava!“

„Jé podívej, jak jim to s Bedlou sluší při tom waltzu! Ty variace, kde se to jenom naučili?“

„Určitě na tom tanečním víkendu 26. a 27. ledna v Tuchlovicích.“

„Možné to je, koukni na Jerryho s Pošťolkou, ti tam byli taky. Ach, takhle bych si jednou přála umět tančit sambu!“

„Tak sledujte ligové kalendárium a přijedte na nějaký další taneční víkend, určitě ještě nějaký uděláme,“ vyrušila dívky z konverzace Mája, hlavní organizátorka celé akce. „Kromě klasických a latinsko-amerických tanců, které nás učili Pípná, Králík, Denny, Martin a Wakišaka, byly na programu i country tance pod nadšeným vedením Wičanhipi.“

„Týjo, ale když mě ze všeho nejvíc stejně láká zumba...“

„Ale ta tam byla také, v sobotu ráno v sekci fit-tance,“ nenechá se vyvést z rovnováhy zkušená propagátorka společenských tanců.

„Tak to bychom možná příště přijely,“ odvětily obě čerstvé taneční nadšenkyne jednoduše.

„Žádný možná, vemte ty svý

lenochy a doražte na další víkend!“ zvolala Lasík z taneční parketu, než zmizela v Medvěďově objetí a v zápalu vášnivého tanga v davu.

I mně se taneční víkend moc líbil a kdo ví, třeba se dokopu i k těm dvěma orlím perům ze společenských a country tanců. Základní kroky a variace již z Tuchlovic umím.

Jan Merhaut - Mokrouš

Setkání náčelníků rodů dětských kmenů

4. 1. - 6. 1. Přelouč

Vlak – drn, drn, drn – a najednou Přelouč! Na nádraží nás nečekal nikdo jiný než sám nejvyšší klíčník Bradavic Hagrid – Chlup s lucernou, aby nás doprovodil při slavnostní plavbě prvků. Jenže Brumbál se pohádal s jezerními lidmi, a tak jsme byli odkázáni jen na své nohy. Ovšem procházka po blátivé cestě kolem temného, hučícího Labe měla také své kouzlo. Dle mého orientačního „myslu“ bych řekla, že jsme se na přeloučské náměstí dostali pěknou oklikou. Alespoň jsme cestou posbírali další prvky, kteří využili jiných dopravních prostředků než vlaku.

Na náměstí nás už čekal Olivander, abychom si vybrali hůlky – nový model, který si kouzelník vybere podle chuti. V cestě k hradu jsme pak pokračovali poslepu. Údajně to prý nebylo zase tak daleko, ale poslepu to dalo zabrat.

Jak je možné, že mají v Bradavicích takový nepořádek? Kouzelný klobouk se jim ztratil, takže jsme se

do kolejí rozřazovali podle chutí našich hůlek. Když člověk ochutnával už čtvrtý pendrek, poněkud se mu to zkrusovalo. Posunuli jsme se dále – stále poslepu. Naštěstí na konci cesty do velké síně nás už čekal Dobby, aby těm největším ztracencům podal pomocnou ruku. Večeři už jsme naštěstí mohli jíst vidouce, co je v misce.

Ráno nás budila melodie všem Bradavičákům důvěrně známá. Abychom se po ránu protáhli, čekal nás krátký turnaj ve famfrpálu. I Harrymu Potterovi by se na vysavači létalo špatně.

Po snídani začala výuka. První hodinou byla péče o kouzelné tvory. Pečovat o psychologii těch našich kmenových kouzelných tvorů je opravdu potřeba. Po hodině a půl soustředění jsme všichni byli značně znaveni, tudíž se hodina obrany proti černé magii stala živou vodou na naši pozornost. Vyrobil si zrcátko jsem osobně považovala za nadlidský úkol. Paralelně s touto dílnou probíhala ještě jedna. Tam jsme si mohli protáhnout každou část těla při zkoušce cviků s obručí a pojkami.

Po výborném obědě se stalo něco hrozného! Utekl Bazilišek! Naštěstí si to načasoval až na konec poledního klidu. Na nás bylo, abychom posbírali všechna jeho vejce. Kdo na něj ovšem pohlédne přímo, zemře. Využití našich zrcátek tak bylo nasnadě. Pár nás sice zkamenělo, ale kořen z mandragory se postaral o naše vyléčení.

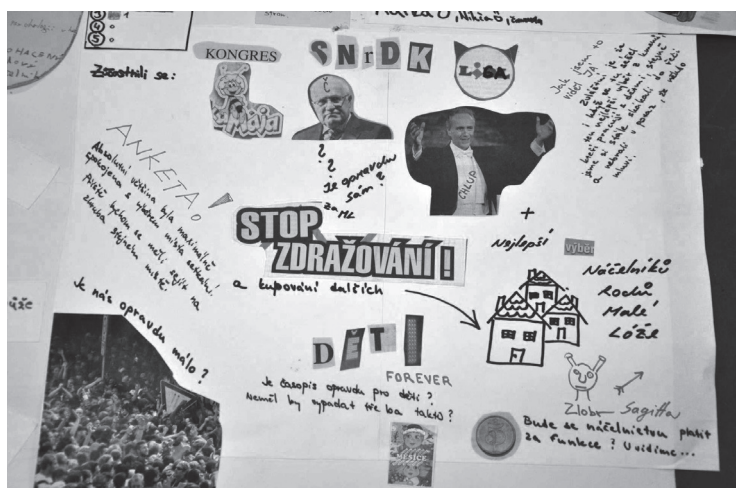
Kouzelné formule byly vskutku kouzelné. Kvíz – připravený Číkem – nám pořádně zavařil všechny mozkové závity. Správnou kouzelnou formuli nenašel jen tak někdo.

Studium mudlů přineslo témata pro několikahodinovou plodnou diskuzi. Ta byla přerušena jen luxusní hostinou, jakou umí uvařit jen domácí skřítky z hradní kuchyně.

Sobota se vskutku rychle překulila do neděle. Po poslední lekcí psychologických her zbývalo jen napsat číslo Denního věštce. Myslím, že s novou redakcí se Denní věštec stal pro Jinotaj silnou konkurencí.

Prvním ročníkem studia jsme všichni zdárně prošli. Loučení s příjemnými lidmi po super víkendů nebylo snadné, ale myšlenka, že se jistě brzy uvidíme, ten okamžik prosvětlovala.

Nicol Jará - Zi

Soutěže v rozdělávání ohně

Sestry a bratři, chcete zkusit něco nového? Budete mít příležitost! V mnoha přírodních národech bylo umění rozdělávání ohně především doménou žen, které jsou zcela přirozeně ochránkyněmi rodinného ohně. Pojdme se více přiblížit realitě života přírodních národů. Dávno víme, že naše ženy zažehnou oheň křísnutím do látkového troudu během několika vteřin. Ale látka je výrobkem bílého muže; před jeho příchodem indiánské ženy látkový troudu neměly. Společně se více na produkty Matky Země – její nabídka přírodních troudu je přeci tak široká. A dnes již víme, že křehké dívky dokáží rozdělávat oheň i třením dřev. A zdatní bojovníci i třením bez luku.

Abychom mohli uplatnit svůj um, vyhlášíme náčelnictvo v rámci programu letošního sněmovního dne čtyři různé soutěže v rozdělávání ohně.

1) Oheň křesáním ocílkou – ženy.

Jako troudu zachycující jiskru lze použít pouze materiál získaný v naší přírodě v množství do 2 cm³. Troudu může být přepálený, nebo máčený ve výluhu z popela (ne v roztoku sanytru!).

2) Oheň třením dřev s pomocí luku – ženy.

Klasická, všem woodcrafterům dobře známá metoda v podání odvážných amazonek.

3) Oheň třením dřev s pomocí luku – muži.

Tato metoda zajisté nepotřebuje popisu. Bude provedena podle starých pravidel, beze změn. Vítěz této discipliny bude poctěn možností zažehnout slavnostní sněmovní oheň.

4) Oheň třením svidříku bez luku (dlaněmi) – muži.

Svidřík může být z jednoho kusu, nebo složen z více materiálů, opět ovšem pouze z naší přírody.

Pro všechny čtyři discipliny platí společné pravidlo, že k rozfoukání žhavého uhlíku do plamene lze použít jen tolik přírodního materiálu, kolik ho lze sevřít v dlaních. Všechna tato omezení mají praktický význam a mají posloužit k osobnímu růstu členů našeho woodcrafterského společenství v oblasti tak důležité pro život člověka v přírodě, jako je OHĚŇ.

Před každou soutěží bude vždy provedena ukáзка výbavy a materiálů, které budou při soutěži použity.

Nenechávejte přípravu k soutěží na poslední chvíli, léto se neúprosně blíží. Pokud budete potřebovat radu, pište na adresu alminar@centrum.cz.

3R Rozdělávání ohně
M Mistr ohně

Úvahy nad devíti hlavními zásadami woodcraftu

9. Malebnost ve všem

„Malebnosti stokrát sláva!“, chtělo by se mi zvolat. Malebnost ve všem – to je devátá a poslední, ale nikoli nejméně důležitá zásada.

Tábořící kmen Ligy lesní moudrosti poznáte právě podle malebnosti a stylovosti oblečení táborníků, jejich osobních věcí, vybavení jejich týpí či jiných příbytků a tak dále. To vše je mnohdy dovedené do krásy i v těch nejmenších detailech.

Dnes táboří v týpí kdekdo, a v mnoha táborech nejenže nezná kouzlo ohně zažehnutého čistým způsobem a živého tím správným dřevem, ale účastníci tábora se tam povalují na igelitěch, v lepším případě na karimatkách, a venku běhají buď ve sportovním oblečení, případně v maskáčích, nebo nevím v čem. Rozhodně o žádný styl a malebnost neusilují. Je to samozřejmě každého věc a otázka svobodné volby, ale kdo jednu pozná woodcrafterský styl, musí uznat, že dýchá krásou, a má nenapodobitelnou atmosféru.

Pro přírodní národy byla malebnost – tedy sklon ke zdobení všech předmětů denní potřeby, ale mnohdy i živých tvorů (koní) a neživých přírodnin (kamenů) – projevem duchovního citění. Indián věřil, že naprosto vše kolem něho i jeho sa-

motného stvořil Velký duch, a proto vše náležitě zdobil, aby tak projevilsvou pokoru vůči Velkému tajemství.

Ve woodcrafterských kmenech zdobíme vše prostě proto, že máme snahu vytvořit prostředí a jeho atmosféru tak, abychom navodili tytéž pocity, které máme kdykoli, když se cítíme někam vrostlí. Pro mnohé z nás to znamená vytvoření prostředí, ve kterém mnohem snadněji vnímáme duchovní sílu. Kruh se tedy uzavírá z opačného směru a my se přibližujeme k citění univerza způsobem, jakým se to dělo u přírodních národů.

Malebnost je podle mého názoru projevem ducha. Pokud přijdu na návštěvu k někomu, kdo má útulný a příjemný domov – myslím tím malebně zařízený a vkusně vyzdobený –, chovám naději, že půjde o člověka žijícího duchovním životem. Pokud vědomě směřujeme v Lize lesní moudrosti k malebnosti táboření, věřím, že tím vytváříme podmínky, ve kterých se může probouzet duchovní citění.

Malebnost ve woodcraftu neznamená nutně malebnost v indiánském stylu. Když jsem se zamýšlel nad ideálním vzorem woodcraftu, vyjádřil jsem domněnku, že pokud

se bude naše hnutí dál svobodně vyvíjet, dospěje možná časem k jiné motivaci, než je ta indiánská. Věřím, že je možné vytvořit přirozeným vývojem cosi specificky českého a odpovídajícího naší době. Má-li ale zůstat woodcraft tím čím je, nesmí se odchýlit od činnosti v přírodě, od primitivního táboření, jak tomu v Lize říkáme, a nesmí se z něj vytratit malebnost.

Mluvíme-li o deváté zásadě lesní moudrosti – tedy malebnosti, netýká se to jen materiálních věcí. Za třia dvacet let trvání obnovené Ligy jsem například zažil bezpočet obměn úvodního ceremoniálu výročního sněmu – myslím tím zažehnutí slavnostního ohně. Vždycky se těším na další sněm, neboť tuším, že díky kreativitě našich ohnivců zažiji zase něco nového, a že mě to nejspíš příjmeně překvapí. A to stále mluvím o malebnosti, neboť malebnost je to, čeho se zmíněné změny týkají. Pravděpodobně se tak děje ve většině kmenů a jiných společenstvích lesní moudrosti.

Takže skutečně: „Stokrát sláva woodcrafterské malebnosti!“

A ať s námi žije a rozvíjí se!

Martin Kupka - Logan

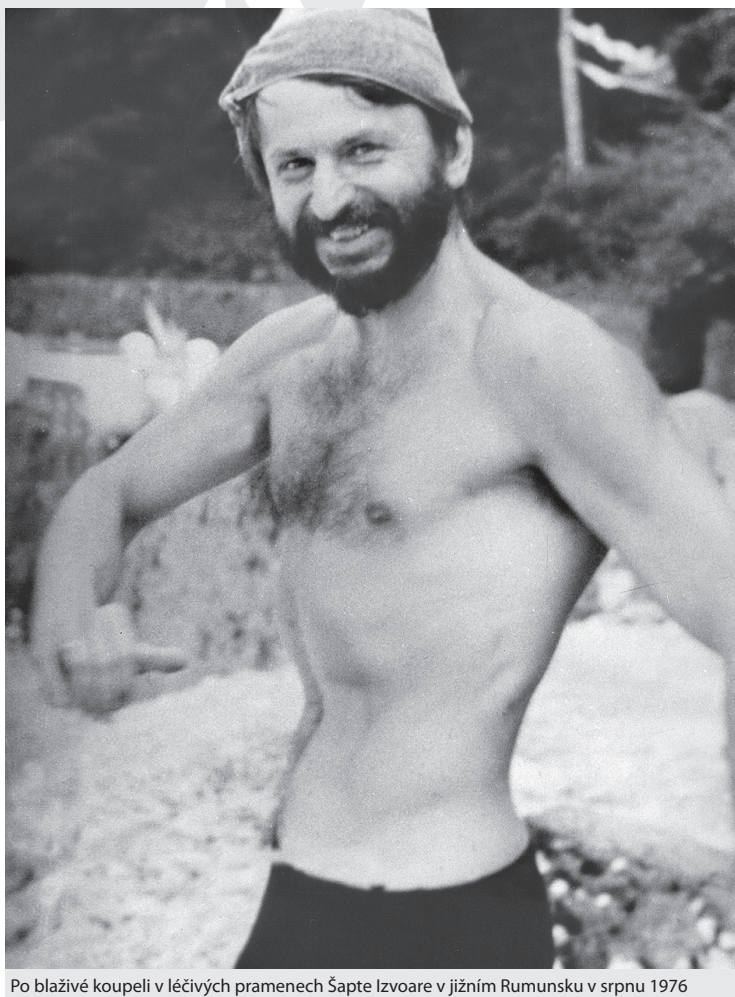
Miloslav Nevrlý: Díky za všechno!

Miloslav Nevrlý se narodil v Praze 29. října 1933. Vztah k přírodě ho přivedl ke studiu zoologie na Přírodovědecké fakultě Karlovy univerzity. Po promoci odešel do Liberce a pracoval v Severočeském muzeu. Je autorem celé řady krásných knih o přírodě, které jsou plné radosti, touhy po svobodě a snahy žít naplno s přírodou.

Napsal jsi, kromě velkého množství článků i celou řadu krásných knih, z nichž se tři dají zařadit mezi knihy kultovní (omlouvám se ti za tohle, dnes již zprofanované přirovnání, ale jiné vhodné mě nenapadá). Kniha o Jizerských horách, Karpatské hry a Chvály Zadní země ovlivnily tisíce svých čtenářů a večerů s těmito knihami u ohňů pod pískovcovými převisy či v rumunských horách bylo nepočítaně.

Jaký z toho máš pocit jako autor? A vůbec, jak ses tvářil, když ses dozvěděl, že trampové, pískomilové a další poutníci začali po vzoru tvé knihy nazývat Českosaské Švýcarsko Zadní zemí? Že ses stal kmotrem tak krásného koutu naší země?

Děkuji za nezaslouženou chválu. Také mně ale mohou samotářští tuláci vytknout, že ony tři knihy přivedly do kdysi opuštěných míst hodně lidí, které by tam jinak ani nenapadlo zavítat. U rumunských Karpat to ani tak nevádí, horší to bylo s Jizerskými horami. Tam lidé vyšlapali k pytláckým pomníčkům, kdysi ukrytým v lesích, bytelné stezky a dnes jsou snímky těch kamenných památek starých časů dokonce na webu i se souřadnicemi GPS. U Labských pískovců to není tak zlé. K napsání

Po blaživé koupeli v léčivých pramenech Șapte Izvoare v jižním Rumunsku v srpnu 1976

zamýšlené *Knihy o Českém Švýcarsku* s Karlem Steinem dosud nedošlo (a už nedojde), a tak alespoň vznikly *Chvály Zadní země*, které měly být

původně jen předmluvou a zpestřením této knihy. Tolik škody nenadělají. Že se tomu skalnímu kraji začalo říkat Zadní země, mě samozřejmě

velmi těší, i když se i v něm proti dobám před čtyřiceti roky, kdy jsem tam jezdil, hodně změnilo. Také přibýly tisíce lidí, Čechů a hlavně Němců. Ale ty změny přinesly až dnešní nové časy a ne moje „chvály“.

Změny je opravdu těžké posoudit, protože mnozí z těch samotářských poutníků se s dotyčnou krajinou, nebo jizerskými pytláckými pomníčky seznámili až pro-

tel Severočeského nakladatelství. Trochu jsme se znali, omluvil jsem se a on se mne ze slušnosti zeptal, na čem zrovna pracuji. Upadl jsem do rozpaků – nepracoval jsem na ničem. Zalhal jsem tedy, že připravuji knížku o Jizerských horách. Tramvaj vjížděla zrovna do stanice, pan ředitel vystupoval. Řekl tedy spěšně, ať rukopis přinesu, že mi ho vydají. Neměl by mít víc než 300 stran a žádoucí smlouvu mně předem nedá.

vyšlo v dnes pohádkovém, ale tehdy v nedostatečném nákladu 30.000 výtisků. Zákon tehdy krajským nakladatelstvím nepovoloval náklad vyšší než třicet tisíc.

Třicet tisíc výtisků, které nestačily? V době, kdy je třicetina-sobně menší prodaný náklad považován za úspěch, zní tohle jako vydavatelská latina... Dřív než do Jizerských hor jsi začal jezdit do hájemství Krakonošova. Když se řekne Krkonoše, jaký nejsilnější zážitek se ti vybaví?

Krkonoše byly skutečně první hory, které jsem poznal. Bylo to necelý rok po válce (v letech 1938 – 1945 byly pohraniční hory v Sudetech, a tedy Čechům nepřístupné; za války jsem jezdil s tatínkem lyžovat jen za Prahu do Senohrab nebo na Dubsko u Čerčan), v týdnu od 2. do 9. února 1946. V deníku mám zapsáno: “V Grandhotelu na rekreaci s ŮRO, celá rodina bez tatínka“. Příští únorový týden jsme strávili na Benecku, celý červenec téhož roku ve Svatém Petru, pak zase zimní Benecko, Daftovy boudy, Pec a tak ještě několik dalších let. Myslím, že ten nejhlubší vlastně ještě dětský zážitek jsem po desetiletích popsal v jednom z textů knížky *Zašlá chuť morušek* o krahujcem roztrhaném ptáčku králíčkoví a o opuštěné německé chalupě.

Právě zmíněná kniha o tvém dávném toulání po Krkonoších je dnes již bohužel vyprodaná. Její poslední vydání je krásné nejen obsahem, skládajícím se z několika desítek tvých krátkých příběhů a prožitků z těchto hor, ale i grafickou úpravou. Nestálo by za to tuhle knihu vydat znovu?

Zašlá chuť morušek vyšla již (alespoň podle mé bibliografie) sedmkrát. Poprvé časopisecky v měsíčníku Krko-

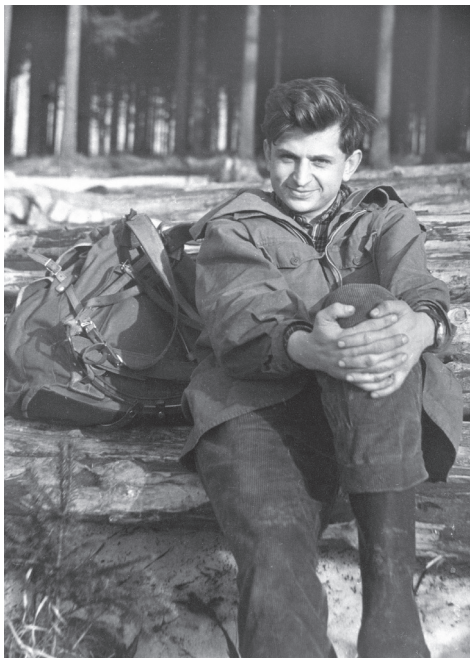

V zátoce Bílého pavouka na Velké Jizerské louce v létě 1974

střednictvím tvých knih, z nichž kniha o Jizerských horách byla první. Prý jsi v jakémsi nestřeženém okamžiku prohlásil, že na něčem takovém děláš a obraťtem jsi dostal nabídku k jejímu vydání. Jde o pravdivý příběh?

Vykládal a psal jsem to tolikrát, že už nevím, co je pravda a co fikce. Skutečnost je asi taková, že jsem kdysi, v polovině šedesátých let, jel libereckou tramvají. Staré tramvaje se na tehdejších úzkých kolejích kymácely, a tak jsem pánovi, který seděl pode mnou, nechtěně dupl na nohu. Až tehdy jsem zjistil, že to je ředi-

ředitel to bezpochyby ihned pustil z hlavy, ale já jsem to vzal vážně. Asi dva roky jsem se rozmýšlel co a jak, pak asi tři roky psal. Většinou rukou a na psacím stroji Remington pak přepisoval. Šedesát úderů na řádek, třicet řádek na stránku. V roce 1972 jsem provázkem převázaný rukopis donesl do nakladatelství, o čtyři roky později vyšel. Nenapadl mě jiný název než *Knih o Jizerských horách*. Teprve, když knihu čtenáři rychle vykupili a dostal jsem za ni krajskou literární cenu, mně nakladatelství dovolilo, abych další vydání rozšířil, jak se mi zlíbí. Druhé vydání také již

noše v roce 1987, pak i rozmnožena čtenáři, třeba Vládou Lemberkem z Pardubic v roce 1992 nebo o sedm let později přítelem „Dodýšem“ z Plzně. V edici Semínka (příloze Roverského kmenu) ji vydali pražští roveři roku 2002 a octla se i v obou vydáních Větrného toulání. Nejkrásnější vydání ale připravilo liberecké nakladatelství Vestri roku 2003. I ono je již dlouho rozebráno. V dnešní době je ale pro „one-woman publishing house“, kterým právě Vestri je, vyloučeno vydat knihu bez sponzorských peněz, resp. půjčky, která by byla samozřejmě, po doprodeji knihy, opět vrácena.

A jaké knihy nejvíc ovlivnily tebe?

To není snad ani zodpověditelná otázka. Prý jsem uměl číst – říkali rodiče – od pěti let, a pokud jsem byl doma, nedělal jsem vlastně skoro nic jiného, než že jsem četl. Všechno, co mně přišlo pod ruku, televize ještě neexistovala. Z dětských let si do dnes pamatuji celý Ferdův slabikář

(dokonce za časů fakultního orchestru – to jsem byl již starší! – jsme ho „zhudebnili“), jako chlapec jsem miloval Aloise Jiráska (dnes je móda se mu pošklebovat), v dospívání pak F. M. Dostojevského. Za roků komunistického zákazu cestování do ciziny mě „živily“ cestopisy. Dělal jsem si v mládí i seznamy knih, které se mi toho roku nejvíc líbily. Každý rok přibyl jeden titul, jejich složení se měnilo s věkem. Byla tam Melvillova *Bílá velryba*, Welzlových *Třicet let na zlatém severu*, Hesseho *Knulp*, Dykův *Krysař*, Leskovův *Očarovaný poutník*, a mnoho dalších. Nedávno jsem ten seznam hledal, ale marně, je asi zasut kdesi v nezbadatelných haldách papírů. „Ruské“ čtenářské období (po americkém, francouzském, severském) bylo asi nejdelší a nejhlubší. Svůj závazek přečíst před smrtí celý Starý i Nový zákon jsem splnil 31. srpna 2010. Ve dvě v noci jsem dočetl druhou knihu Makabejskou a dosud žiji. Deo gratias.

A na čem teď pracuješ, dá-li se takto přízemně nazvat psaní dobrých knih? Chystá se vydání nějaké tvé knihy, například u zmíněného nakladatelství Vestri?

Škoda, že ti za tu otázku také nemohu dupnout na nohu! Poslední kniha pod mým jménem vyšla o Vánocích 2011. Byl to opět jeden z „hříchů raného mládí“. Nakladatel Roman Karpaš se někde dopídil několika set mých půl století starých diapositivů Jizerských hor. Předválečným fotoaparátém a na nejlacinější kinofilm jsem tehdy na svých nesčetných toulkách po těch horách dokumentoval, bez jakéhokoli „uměleckého“ záměru a za každého počasí a světla jejich pomníčky, skály, lovecké chaty, rašeliniště, samoty, vodopády, zkrátka všechno, na co jsem narazil. Z toho nyní vznikla knížka *Jizerské*

hory na starých diapositivech, ke které jsem musel navíc dopsat nakladatelem přesně stanovený počet řádek doprovodného textu.

Teď se zrovna na nic nového nechystám (už se to nestydím přiznat jako před půl stoletím), jediné, nad čím ještě lenivě přemýšlím je, jak zachytit dávné dny, kdy jsem jako patnáctiletý kluk začal chytat a kroužkovat ptáky. Ty osamělé dny v přírodě kdesi ve mně hluboko uvízly, ale dosud jsem nepřišel na to, jak je literárně ztvárnit, aby to bylo ke čtení a dnešní počítačová mládež se sluchátky v uších to s chechtotem neodhazovala. Zatím jsem si alespoň vymyslel desítky jakoby několik století starých ptáčích pranostik, které by měly sloužit jako motta k textům, tedy ke kapitolám, a to od ledna do prosince podle světců, kterým byly zasvěceny jednotlivé dny ve starých kalendářích. Třeba: *Den, kdy slaví Kunhuta, cácorek první lhůta* mi připomíná dávné chytání prvních konipasů začátkem března do sítě nad polozamrzlou Kocábou. *Radu se, přesvatý Haštali, máš první laštůvku v maštali* – oznamuje, že kdysi jsem viděl vlaštovku již 26. března. *První píseň pro potěchu zazpívá slavík Vojtěchu* by mělo uvádět kapitolu, kdy jsem se vydával předposlední dubnovou neděli do Polabí chytat slavíky, byly to krásné dny. *Vítr na Pankráce hvízdá: u jiřic již plná hnízda* mi připomíná 12. květen, kdy jsem před pětadesáti lety v Praze na Židovském hřbitově kroužkoval v hustém zimostrázu v hnízdě mladé konopky. U vchodu do hřbitova mně starý šámes dal na hlavu špinavý putovní hřbitovní klobouk, který jsem při odchodu musel odevzdat. Trochu jsem se štítil. V polovině srpna jsem chytal do sklopek na moučného červa první bahenní ptáky, kteří na cestě z polárních krajů doletěli až

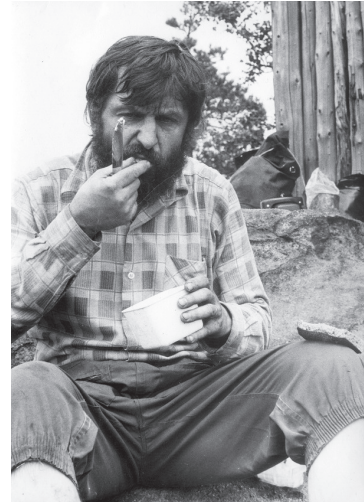
do Kunratic na liduprázdné břehy rybníku Šeberáku. Odtud pak, již s mým kroužkem na noze, letěli dál k jihu. Proto slova *Na svatého Hypolita nad vodami pisík lítá*. A tak jde jedna pranostika za druhou. Smutné dny, kdy letní ptáci již odlétli, sady osaměly a nad zmrzlými poli se poslední listopadový den jen třepetala osamělá poštolka, se snaží zachytit věty: *Poroučí Ondřej apoštol: sadové buďte tiší. Smutna poštolka i poštol, už ubývá jim myši*. A to je zatím všechno o literárních plánech kdysi patnáctiletého, dnes osmdesátiletého číhaře. Pro mladé ajťáky asi nic moc!

Ted' se tedy zrovna hodí otázka: na Přírodovědecké fakultě jsi vystudoval zoologii a tvůj vztah k ptákům je v tvých knihách a, jak vidím, i v tvých „literárních plánech“ hodně zřetelný. Proč zrovna ornitologie?

Protože jsem gymnaziální mládí vlastně strávil s ptáky, zdálo se mi úplně přirozené se přihlásit na Přírodovědeckou (tehdy Biologickou)

fakulty University Karlovy, nic jiného mě nebavilo. Chodil jsem tam, do Viničné ulice, ostatně již od svých patnácti let, protože na univerzitě učil i tehdejší předseda Československé ornithologické společnosti doc. RNDr. Walter Černý. Stal jsem se členem této společnosti a pan docent mě brávil ještě jako gymnazistu na fakultní exkurze s řádnými vysokoškolačky. Přijímací zkoušku na vysokou školu jsem po maturitě v roce 1952 udělal a pět let jsem pak jezdil na exkurze již jako budoucí zoolog. Do této „funkce“ jsem po promoci nastoupil i do služeb přírodovědeckého oddělení Severočeského muzea v Liberci a tam jsem, při téměř žebračském platu, vydržel celý život až do odchodu do důchodu. Hlady jsem nezemřel a v muzeu se mi líbilo: byla tam velká osobní svoboda a ta byla v komunistických časech tím nejcennějším.

V polovině šedesátých let jsi pomáhal Miloši Zapletalovi při překládání názvů ptáků v knihách

Svačinka na Rudolfově kameni v Zadní zemi

E. T. Setona, které tehdy vydávalo nakladatelství Olympie. Jaký dojem na tebe jako zoologa zanechaly Setonovy knihy popisující příběhy zvířat?

Slovo pomáhat je přehnané, našel jsem Milošovi v muzejních knihách jen několik synonym v americké angličtině, ale hlavně jsem se tak seznámil s člověkem, který měl na můj život v budoucnosti velký vliv. To on mě přivedl zpátky ke skautingu, ve kterém jsem sice jako pražský kluk prožil od poloviny června 1945 krásné chvíle až do jeho zákazu komunisty, ale pak mě už lákalo spíš osamělé toulání po horách a putování za ptáky. Z knih E. T. Setona jsem přečetl snad všechno, resp. to, co se mi dostalo do ruky. Jeho vztah ke zvířatům i s trochou oné antropomorfizace, která je mu občas zoology vyčítána, mně vyhovoval. E. T. Seton měl v Liberci ale víc obdivovatelů, vzpomínám, že jsem jednomu příteli, který později emigroval do Kanady a dnes natáčí pro BBC filmy o medvědech a lososech, věnoval staré vydání *Ze života severních zvířat*, po kterém velice toužil, a já jsem ho náhodou sehnal v antikvariátu.

Velikonoce 1971 na Smědě u Černous se třemi vlastními dětmi (dole) a s rodinou Miloše Zapletala

Se synem Ondrou při táboření v týpí na řece Švarcově u Kaplice v létě 1975

V oddíle Miloše Zapletala jsi získal přezdívku Náčelník. Stejnou měl u skautů i E. T. Seton. Je v tom nějaká souvislost, nebo jde o náhodu?

To jsem o Setonovi nevěděl, znám ho jenom jako Černého vlka. Obávám se, že Náčelníka „vymyslel“ Miloš Zapletal a nějak se to ujalo. Takže, když dnes potkám na ulici nějakého obézního padesátníka (jako gentleman teď nenapíšu šedesátníci) a on (ona) zahlaholí „Ahoj, Náčelníku!“, hned vím, že je to někdo ze staré skautské nebo tomické gardy. Pak se podívám pozorněji a většinou dotyčného ještě poznám. Nebo se vymluvím na své čtyři dioptrie.

Se staršími členy oddílu jste založili společnost s poněkud tajemným názvem SPERHO. O co šlo?

O úctyhodné a důmyslné *Společnosti pro exploataci rumunských horských oblastí* (SPERHO) vyšlo obšírné povídání dokonce již osmkrát. V roce 2004 jsi je otiskl i ty ve svém Puchejři. Jméno si bohužel vymyslel také Miloš Zapletal a ne já, ale do Rumunska na třítýdenní vandry jsem s tomíky staršími než 15 let, tedy s rovery, jezdil sám bez

Miloše. V letech 1975 až 1981 jsme tak s lehkými kletry prošli asi 35 rumunských pohoří a poznali nejkrásnější místa západních, východních i jižních Karpat, včetně jejich zajímavostí a přírodních rezervací. Když pak všichni odrostli a povdávaly se, začal jsem jezdit sám. Poslední, již netypická, protože ne pěší, sperhovýprava, se konala na lodi. Byli jsme tehdy už jen ve třech a v roce 1984 jsme se tři červencové týdny toulali po nejzapadlejších vodách dunajské delty. Jeli jsme tam vlastně s dnešním libereckým skautským vodáckým oddílem, ale v deltě jsme se rozdělili a bloudili jsme jezery, slepými rameny a rákosinami sami. Nebýt vandrů Sperho, nevznikly by bezpochyby ani Karpatské hry.

Jednou z akcí Ligy lesní moudrosti je i „Nejkrásnější sbírka“, kdy je každoročně uspořádána výprava do jedné z oblastí popisovaných ve tvé stejnojmenné knize. Co se týče členů Ligy lesní moudrosti, tak kupříkladu Josef Porsch – Ablakela ti v roce 2002 vydal šest povídek a o dva roky později tytéž povídky vyšly v Avalonu pod názvem Bílý pavouk ve spolupráci s dalšími woodcraftery –

Magdou Kupkovou – Wenonou, Petrem Vilhelmem – Willym, Petrem Náhlíkem – Vokounem a Magdalenou Karelou – Waki.

Velmi mě těší, že mladí lidé, (možná i starší?) z LLM chodí krajinami podle Nejkrásnější sbírky, to jsem nevěděl. Přeji jim, aby ty kraje našli co nejméně změněné proti dobám, kdy jsem je navštěvoval před desetiletími já. Na obě tebou vzpomínuté povídkové publikace si dobře pamatuji, tu druhou jste mi s Waki podepsali 25. září 2004 v Hejnicích na Jizerské notě. Všechny ty povídky ze mne kdysi, kolem roku 1968, vymámil Miloš Zapletal pro tehdejší časopis Junák. Nevěřil jsem ale, že by se mohly někomu zalíbit.

Sjednocujícím prvkem těchto povídek – z nich jedna, a to Nejkrásnější tábor krále Asie, je zveřejněna i v tomto čísle Woodcraftu – je postava Hadráře. Horského tuláka po hvězdách a objevitele malých velkých věcí. Už jsem několikrát zaslechl, že do této literární postavy jsi vtiskl sama sebe. Že jde o tvé alter ego? Pokud jsem po Slovensku nechodil sám, brávil jsem s sebou i své dobré přátele, většinou spolužáky z vysoké školy. Jeden z nich, v povídkách nazvaný Kagaj a v Nejkrásnější sbírce Jirka, je dnes váženým brněnským profesorem zoologie a již jsem se mu omluvil, že jsem z něj autorskou licenci udělal jednu z postav mých povídek. S Hadrářem je to složitější. Vzhledem k tomu, že jsem se na vandrech nejméně ze všech myl, nečistil si zuby, masné ruce drhnul pískem, jedl stále stejný špek a měl staré šaty, tak by se někdy mohlo zdát, že jde o mne, ale jednoznačně to není. Slovo *alter ego* je příliš. Povídka *Nejkrásnější tábor krále Asie* popisuje relativně věrně naši (byli

jsem čtyři) první velkou slovenskou „expedici“ ve dnech 8. – 27. července 1953. Samozřejmě trocha nezbytné básnické licence tam je. Ta výprava byla strážlivěji popsána v tatranské kapitole *Nejkrásnější sbírky*.

A jak dalece jsi informován o dění v Lize lesní moudrosti?

Bohužel jen velice povrchně a spíš teoreticky, tedy z časopisů, které se mi během života dostaly do rukou. Ale asi budu muset začít zdaleka. Nebyl jsem bohužel v životě obdařen „sdružovacím pudem“ a tak jsem nejraději po horách a lesích chodil sám, a pokud to šlo, stranil jsem se spolků a organizací, byť sebeušlechtilějších. Považuji to spíš za svoje manko než za přednost. Lidi, kteří se v nich sdružovali, jsem začal prakticky poznávat až poté, co vyšly roku 1982 *Karpatské hry*, které jsi vzpomenu v první otázce. Začal jsem od jejich čtenářů dostávat dopisy, mnoho dopisů, byl to div, že se jim vůbec ty, tehdy jen primitivně napůl tajně rozmnožené, texty dostaly do rukou. Psali mně trampové, členové Ligy lesní moudrosti (vzpomínám na krásný dopis Vladimíra „Losa“ Kysilky z jihovýchodních Čech) i skauti, všichni více méně tehdy žijící v „ilegalitě“. Začal jsem si uvědomovat, kolik lidí s podobným náhledem na život a přírodu, který jsem se neuměle snažil vtělit do Karpatských her, žije v tehdejší Československu. Bylo to povzbudivé a ti neznámí čtenáři Karpatských her začali v mé mysli pomalu splývat do jednoho krásného celku. Tak jako do sebe během milionů let jen pozvolna a nenásilně přecházejí geologická období, nebo roční doby, kdy jaro tiše mizí a taje v létu, tak mně postupně splývali členové trampských osad, woodcrafterských kmenů a dávných skautských oddílů do jedné pestré rodiny a uvědomoval

jsem si, že všichni jsme „jedné krve“. Začal jsem se proto zajímat i o společnosti, ve kterých se tito „moji“ čtenáři sdružovali a objevoval jsem postupně i časopisy, které vydávali. V těch trampských se většinou bratrsky psalo i o Lize lesní moudrosti, v Bizoním větru/Woodcraftu a Wampumu Neskenonu se zase stejně přátelsky vyjadřovali o skautech, čítal jsem i foglarovskou Bobří stopu a také Junáka a Skauting. Bylo to útěšné čtení. V některých se dokonce, aniž jsem o tom věděl, psalo i o mně. Ve Wampumu 1995, 3 byl otištěn „výběh“ z *Chval Zadní země*, v Bobří stopě č. 7 v téže roce jsem byl (alespoň mi to tvrdili) vyobrazen na obálce Marko Čermákem. Nicméně jsem byl na druhé straně při četbě oněch krásných časopisů občas nemile překvapován tím, kolik hádek a sporů jsou schopni mezi sebou vést i členové jedné a téže organizace. Čím titěnější důvod, tím urputnější svár. Skauti se kdysi rozpadali do desítek různých spolků, v „ligařských“ člancích jsem zase četl různé názvy LLM. LČSW, LLM-W, The Woodcraft League, Česká táborská unie, mnoho dalších. Považoval jsem ty rozkoly za zbytečné. Jitřní probuzení v květnovém lese je přece stejně nádherné pro trampy, woodcraftery i skauty!

Nejraději jsem proto tehdy sahal po textech „otců zakladatelů“, tedy po knihách Černého vlka E. T. Setona, který byl vlastně prvním, koho napadlo sdružovat mládež pod korouhví ušlechtilých zásad. Měl jsem rád i českého nebeského snílka Miloše Seiferta Woowotanu a jeho knihu *Přírodou a životem k čistému lidství*. Jeho slova, která uveřejnil časopis Woodcraft ve třetím čísle loňského roku, jsou dojemná a dodnes platná. Na závěr této otázky upřímně přiznávám,

že – ačkoli jsem léta pomáhal vést skautskou mládež – je mému srdci bližší woodcrafter Černý vlk E. T. Seton, byť i třeba méně organizačně úspěšný, než britský generál, lord a zakladatel světového „scoutingu“ Robert Baden-Powell. Howgh.

Na své cestě životem jsi byl obohacen přátelstvem mnoha zajímavých osobností. Dovolil bych si jmenovat dva z nich, a to skautského vůdce a spisovatele Miloše Zapletala a cestovatele, pábitele a majitele Hnojového domu Gustava Ginzela.

Protože jsem už zřejmě předchozími odpověďmi výrazně překročil stránkový limit, který jsi mi stanovil pro tento rozhovor, tak budeš-li souhlasit, odkážu čtenáře Woodcraftu (i když se to běžně nedělá) na moje rozsáhlá vyprávění o Gustavovi a Milošovi, ke kterým mně kdysi přiměli vydavatelé. O Gustovi Ginzeli, svérázném, o rok starším než já, německém příteli, se kterým jsem od roku 1957 chodil po horách, jsem v roce 2008 napsal do ročenky libereckého Jizersko-ještědského horského spolku jednadvacetistránkový „veselý nekrolog“, protože Gustav v onom roce zemřel. Miloš Zapletal je dosud živ a zdrav, a tak jsem o tom, jak jsme spolu „žili“ v Liberci, napsal do mamutího almanachu *Zet – pět životů*, vydaného nedávno k jeho osmdesátinám, deset stránek. Povídání o Milošovi i Gustavovi by vydalo na samostatné články!

Setkal ses i se vzácným člověkem pohádkového jména Marcel Safir a toto setkání jsi popsal v Cestovní zprávě čarodějova učně (naposledy vyšla jako součást knihy Větrné toulání), kterou považuji za jednu z nejlepších krátkých próz, jaké jsem kdy četl. Jak dalece je příběh

pravdivý? Jednalo se opravdu o tvoji prvotinu?

Marcel patřil skutečně k mimořádným lidem. Byl o víc než dvacet let starší než já a jeho život byl podivuhodně rozpůlen. Mládí prožil na bývalé Podkarpatské Rusi, strašlivé roky pak jako maďarský vězeň, válečný zajatec a ruský partyzán. Druhou polovinu života – třiatřicet let – žil v Jablonci nad Nisou a stal se, aby se zbavil nočních děsů z prožitých, lidmi zaviněných hrůz, nejduchovnějším fotografem hmyzu u nás. Svoji lásku věnoval oněm „nevinným“ šestinohým božím tvorům, psal o nich i zasvěcené texty do svých knih fotografií. Já jsem ho doprovázel na jaře 1966 řadu týdnů na jedné z exkurzí na východní a jižní Slovensko a z této cesty vznikla – k mému úžasu zcela samovolně! – zmíněná *Cestovní zpráva čarodějova učně*, která vyšla časopisecky o rok později. Poprvé jsem tehdy byl schopen vyjádřit svoje pocity písemně; byla to tedy opravdu moje „prvotina“. I teď raději odkážu na literární pramen: do šestého čísla měsíčníku Krkonoše jsem v roce 2009 napsal na žádost redakce čtyřstránkový příběh Marcela Safíra i s fotografiemi pod názvem *Člověk odsouzený k životu*.

V naší zemi již před dlouhým časem zmizela poslední nefalšovaná divočina a teď nám před očima mizí i ta „kulturní divočina“. Myslíš, že nás čeká jen další a další zjišťování toho, že ten a ten kousek přírody byl zastaven developery, vytěžen, obohacen dalším rekreačním střediskem nebo kamerou umístěnou uprostřed lesa, zaasfaltován novou silnicí či cyklostezkou a v támhletom kraji oheň rozděláme pouze tajně, protože ochránáři proto nemají pochopení?

S Gustavem Ginzelem při rýžování safíru na Jizerce v červnu 1976

V Setonově knize Rolf Zálesák se moudrý Quonab loučí slovy o tom, že jeho moudrostí je lesní moudrost a tím, že lesy mizí, se z jeho moudrosti stává hloupost.

Mám si stýskat společně s Quonabem a pod mizejícími lesy si představovat mizející možnosti táboření a vandru, nebo se mám stejně jako geolog Václav Cílek uklidňovat slovy, že „příští doba ledová to stejně všechno srovná“?

Obojí je smutné, ale já v poslední době opravdu nevidím cestu k lepšímu.

Všechno se postupně mění, tak to bylo odjakživa, s tím asi nic nenaděláš. Hloupé je jen, že teď je většina změn rychlejších, tedy kratších než je lidský život, který se navíc, díky často nadbytečné lékařské péči, ještě zbytečně uměle prodlužuje. Takže lidé si stačí uvědomit, že jejich „standard divoké přírody“, jak si jej udělali v mládí, mizí před jejich očima. Já jsem se s tím musel už před třetinou století vyrovnávat v Karpatských hrách, ale myslím, že kdo hledá, ten i dnes najde, jen musí asi cestovat dál a draz. Také stárí mnohé zmůže:

představa, že bych dnes, v osmdesáti letech, vyrazil na východní Slovensko do Stučického pralesa, mě vůbec neláká, slyšel jsem totiž o tom, jak to teď vypadá v Nové Sedlici. Lepší je sedět u kamen, číst si o chasidských rabínech. Až ti bude také tolik, budeš možná se mnou souhlasit. Ale dost se smutným žertováním.

Geologové mají bezpochyby pravdu, příroda se i bez lidského přičinění změnila jen za několik posledních desetitisíciletí mnohokrát a ještě se v budoucnu mnohokrát změní. Velká Jizerská louka by se mi v pleistocénu, a asi začátkem „našeho“ holocénu, nelíbila tak jak v roce 1950, kdy jsem po ní osaměle poprvé bloudil. Uplynulo jen pouhých šedesát let a už se mi tam nelíbí: po tehdy neexistujících, navíc asfaltových „lesních“ cestách, uhánějí na dřív nevidaných bicyklech stovky bajkerů v lesklých papoušcích oděvech, halasí, samota zmizela. Jedovaté čoudu lignitových elektráren zabily a do mrtvolné šedi

zbarvily rašelinné smrky. S tím už nic nenadělám, dožil jsem se jen zbytečně vysokého věku. Ale neboj se, skončím zvesela, není dosud nutné zapomínat Quanaxovu lesní moudrost: je ještě tisíc míst na naší zemské kouli, kde je možné chytit rybu v čisté vodě, zapálit oheň a při východu slunce poslouchat ptačí zpěv. Jen se tam musíš vydat, dokud máš dost času a mladé nohy i srdce. Já jsem to kdysi musel dělat také tak.

Co bys do budoucna přál Lize lesní moudrosti a vlastně všem poutníkům, kteří stále ještě vyrážejí do hor a lesů prožívat své „karpatské (brdské, šumavské, trampské, woodcrafterské) hry“?

Asi většinu toho jsem napsal v předchozí odpovědi, je zbytečně se opakovat. Vyrazí-li někdo dnes vlakem na Hřebeny nebo do Brd, bude muset v kulturní smřčině tajně a bázlívě zapálit jen ustrašenější a menší ohýnek, než by mohl volně zažehnout

ve východních Sajanech v tuvinské autonomní oblasti na pramenech horního Jeniseje. Rád bych se býval do Sajan také podíval, ale tehdy to svobodně nešlo, v mládí mi muselo postačit Rumunsko. Ale tehdy i tam mohly být ohně vysoké a jasné, kdo ví, jak je to dnes. Takže vlastně: díky za všechno!

A na závěr jednu těžkou otázku. Co považuješ za svůj největší životní, lidský úspěch, když nebudeme počítat tvé knihy a vše to, co nám přinesly?

Nepočítáš-li knihy, pak už zbývá jen díky za radostné a smysluplné prožití osmi desetiletí života, za zdravou rodinu a za přátele a přítelkyně, které mi bylo dáno za tu dlouhou dobu poznat.

Děkuji za rozhovor

Michael Antony – Tony

Bibliografie:

KNIHA O JIZERSKÝCH HORÁCH (1976, 1981, 1996, 2007), KARPATSKÉ HRY (1982, 1986, 1988, 1989, 1992, 2000, 2006), NEJKRÁSNEJŠÍ SBÍRKA (1997, 1998, 2001), CHVÁLY ZADNÍ ZEMĚ (1995, 2003), ZAŠLÁ CHUŤ MORUŠEK (2003), CESTOVNÍ ZPRÁVA ČARODĚJOVA UČNĚ (1994), BÍLÝ PAVOUK (2004), KRYŠTOFOVO ÚDOLÍ – PUTOVÁNÍ ČASEM A KRAJINOU (2005), VĚTRNÉ TOULÁNÍ (2005, 2007), PODIVUHODNÉ CHVÍLE SE SLUNEČNÍ PÍSNÍ (2008), JIZERSKÉ HORY NA STARÝCH DIAPOZITIVĚCH (2011).

Texty ke knihám cizích fotografií a dobových pohlednic: JIZERSKÉ HORY (1971), ALBUM STARÝCH POHLEDNIC (LUŽICKÝCH HOR A) JEŠTĚDU (2000), KOUZELNÝ ČESKÝ RÁJ (2001), LIBERECKÝM KRAJEM (2003), ALBUM STARÝCH POHLEDNIC FRÝDLANTSKO (2009).

Zájemcům lze poslat mailem kompletní bibliografii Miloslava Nevrlého, obsahující k začátku roku 2012 víc jak 600 údajů o autorových knižních vydáních, povídkách a textech.

Taktéž o články Marcel Safír – *člověk odsouzený k životu, Vděčné vzpomínání na Gustava Ginzela a Chvály Miloše aneb skautem před M. a po M.* věnované M. Zapletalovi, si můžeš napsat na mail: tony.avalon@seznam.cz.

Knihy Miloslava Nevrlého v současné době vydává liberecké nakladatelství Vestri a jejich nabídku najdeš na <http://www.vestri.cz/>

V rozhovoru použité fotografie jsou z ročenky Jizersko-ještědského horského spolku

– <http://horskyspolek.cz/publikace/>

Vandrování s Karpatskými hrami

Legendární knížka M. Nevrlého Karpatské hry se mi dostala do ruky v mládí, v čase, kdy duše je otevřená a dychtivá, schopná okouzlení a kolena jsou ještě pružná. Mnohokrát jsme pak s přáteli putovali letními rumunskými horami, brožovaný rozpadající se výtisk Karpatských her s sebou. Mnohokrát jsme si je po večerech četli, mluvili o nich a ony mluvily k nám. Poprvé jsme prošli Fagaraš, je tomu už šestnáct roků. Čpící vlak, nekonečné čekání na hranicích, za nimi průvodčí neznalý jediného slova v jiné než rumunské řeči, přesvědčivý v jednání o neplatnosti platných jízdenek z mezinárodní pokladny, připravený přijmout všimné a teprve pak nás nechat jet dál.

Od té doby se v Rumunsku ledacos mění. Po vstupu do Evropské unie přímo závratnou rychlostí. Průvodčí se usmívají, znají systém slev, div že člověku nezasalutují. Vlaky se do těch končin propadly z kosmického prostoru, kde vládnu plasty, klimatizace a polstrování. Syrová země se mění v typizovanou evropskou kulturu. A tak, jak jsme dřív prchali do hor, rychle pryč z civilizace hrozné, špinavé, východňáské, prcháme v dnešních časech z civilizace stejně jako u nás, pryč od všech umělohmotných vymožeností do příro-

dy. Hodně se změnilo za nějakých patnáct let. A moc se změnilo v porovnání s Nevrlého popisy hor, které znal on.

V létě 2011 jsme si vybrali Lotru, Sureana a Cindrel pro svoje dvoutýdenní putování. Vybavení brožovaným rozpadajícím se a politým výtiskem Karpatských her jsme se vydali do míst, která nás okouzlují svou krásou a divokostí, i když...

Musíš se smířit s tím, že možná ani v Rumunsku nenajdeš všechno úplně stejné, jako jsem to viděl ještě před nedávnem já. I tam se leccos velmi

rychle mění, pospěš si! Divokých věcí ubývá, ale i ty najdeš ještě mnoho krásného!

„Ve vlaku jsme pořád jedli, četli, luštili křížovky a rozebírali ekonomické, politické a všesvětové otázky života, smrti a vůbec. Konečně jsme nadšeně vystoupili. Bylo přesně za minutu pět, ale nebyli jsme v Orastii, byli jsme v Alba Iulii. Posun času! Chachá!

Hned jsme si koupili lístky zpátky. Přijel velmi moderní vlak, k prasknutí narvaný. Vypadal jako kosmické ultramoderní UFO, obzvlášť na pra-

starém, po rumunsku se rozpadajícím neutěšeném nádraží, kde jsme nabrali vodu a se stmíváním vyrazili na jih. Cesta městečkem mezi asfaltem se mi moc nelíbila, dokud jsme nedošli do centra, kde byl hezký kostel se zajímavým mozaikovým křížem. Samotné centrum města bylo dost zajímavé – veliký kostel, utěšené náměstí a přilehlé uličky, moc pěkná kašnofontána, která vypadala jako veliká svítící koule. Minuli jsme starobylé hrady a dokodrcali se na předměstí, po dvou stech metrech po polní cestě jsme postavili stany a usnuli jak špalci.“

Jitřní zpěv, koupel, pohyb – pocit síly a zdraví.

„...Dali jsme si koupel v řece Sibisel a šli stopovat na silničku. Asi po kilometru nám zastavil pán, že nás zaveze do Gradistea di Munte. Nakonec nás odvezl dokonce až 4 nebo 5 km před Sarmizegetusu. Býval by nás vyvezl až nahoru, ale o to jsme nestáli, už jsme chtěli po svých.“

Budeš-li mít štěstí a nemineš-li ten pravý hřeben, přijdeš uprostřed lesů na neskutečnou pevnost. Chrámů a zdí zarostlé v lesích jako staré mayské stavby v pralesích Yucatanu – před dvěma tisíciletími vyvrácená dácká pevnost Sarmizegetusa. Závan jiných, antických dob. Všechno je opuštěné, kousky soch leží po zemi. Tam vede z údolí jen stezka pro pěší, strmá a úzká.

„Vylezli jsme až do tisíce metrů a byli na té Sarmizegetuse. Moc jsem se tam těšila, ale zklamalo mě to. Kdeže jsou Nevrlého v lesích a křovinách skryté stavby a sochy! Socha ani jedna, vysekaný trávníček, moc lidí a v každém zákoutíčku papírky. Nicméně místo to bylo hezké, hrady z obřích kvádrů byly mocné. Líbily se mi vztyčené kameny i kulaté zbytky po sloupech. Nesmírně mě zaujal

dochovaný kus obrovskými kameny dlážděné cesty o šíři nejméně šest metrů! Vše zapsané na UNESCO seznamu, takže brzy z toho zřejmě bude památka na vstupenky s razítkem.

Když jsme si vše prohlédli, téměř neznatelnou lesní pěšinou jsme se prodrali ke znatelné lesní pěšině a tou jsme příkře stoupali pořád nahoru. A hory začaly být celé naše. Nikde ani živáčka, obrovské pastviny borůvek nachystané jen pro nás. Vylezli jsme na krásný otrávený bochan, odkud byla vidět opuštěná salaš, kde jsme se rozhodli nocovat.

Usadili jsme se na místě s nádherným rozhledem, jedli borůvky a četli Nevrlého. Mongolské hory. A první hru. Hodně mě to dojalo...“

Všechny zvuky byly tlumené a vlhkost se nám srážela na vlasech i chloupcích na ruce. K večeru jsme potkali malebného baču v dlouhém ovčím kožichu, jehož kolega měl rusý vous a uměl se s Awa domluvit německy. Dali jsme mu kávu a on nám ukázal, kudy jít.“

„Pak jsme šli dál, po horách, otrávených bochanech... Obědvali jsme nad vysokým údolím s neskutečně nádherným výhledem na horská panoramata (vyhodnotili jsme je jako Paring a Retezat). Krásně svítilo slunce a hory byly jen naše. „

Surean. Opuštěné hory. Vylidněnost, pláň a trávy zde dosahují dokonalosti, úplnosti. Lidského poutníka jsme za tři dny nepotkali.

„Najednou se ozval zvuk motoru a čímsi, co nepřipomínalo cestu,

Sarmizegetusa

Když slunce vyjde, zmizí mrak v jasu, rozplyne se. Tehdy je nejlépe zazpívat jitřní oslavnou a děkovnou písničku, umíš-li nějakou.

„Vzbudili jsme se do krásného rána, štěkotu psů a bečení oveček... Do údolí se nasunula mléčná mlha, která nás neopustila celý den...

příhrkal frkající terénní auták, což nás úplně vyvedlo z míry. Na takovém místě bych čekala ještě tak možná mistry turistického sportu s chlupatými podkolenkami a batohy hřbetolamy, rozhodně ne gazík s veselými řidiči a posádkou v korbě!“

Virful lui Patru, nejvyšší hora pohoří Surean

Jako by nám patřily ty liduprázdné hory.

„Vylezli jsme vysoko po kamenité cestě a pak po ní na druhé straně zase slezli. Když se mlžné mraky trochu rozfoukaly, viděli jsme, že v sedle jsou vleky a jakási „cabana“ tvarem trochu připomínající Ještěd. Ve vlekařské budce jsme pak strávili dobrých dvacet minut schovávající se před deštěm a hlavně studeným větrem. Zajímavé bylo, že během toho vyjelo navrch auto a jakoby nic z něj vystoupili dva chlápci a jali se mobilem lovit signál. Po setkávání s bači a ovečkami to bylo jak v jiné galaxii.“

Výstup na nejvyšší horu je vražedný. Hora má čtyři stupně k vrcholu, zdola vidíš jen jeden, který mylně předstírá konec plahočení.

„Šli jsme do vrchu a odkrývaly se nám hezčí a hezčí výhledy, bylo míň a míň mraků. Vystoupali jsme na kopec s pěkným rozhledem, hlavně na Surean a na salaš a cabanu pod ním. A pak jsme pokračovali do mírného vršíku, otráveného velebochanu, což byla naše první dvoutisícovka Ausel. Po ní hned následovala další, nejvyšší sureán-

ská hora, Virful lui Patru. Ten už byl dost strmý a hodně tam fučelo. Ale nahoře to bylo krásný, krásný, krásný! Byly tam dva velmi zvláštní kříže a úžasný výhled!

Slézali jsme dolů cestou necestou a dívali se na stáda pasoucích se oveček na planinách pod námi a sami se pásli na množství borůvek, prastaře se opírali o poutnické lískové hole a obzory hory nám za zády mizely jeden za druhým. A tak jsme poznali, že to je ta „stupňovitá hora, kde každý obzor odkrývá další a není konec plahočení,“ jak o tom píše Nevrlý. Jenomže on na ni lezl obráceným směrem!“

Pro milovníky statistiky

Vyráželi jsme z Orastie, odtud jeli stopem pod Sarmizegetusu, přešli jsme Surean, přes sedlo Tartatrau vylezli na pohoří Lotru a po jeho severovýchodním hřebeni došli do Masa Verde, odkud jsme se stopem dopravili do barokního městečka Sibiu.

Cestovali jsme vlakem, lehátkovým vagónem, byli jsme čtyři, zpáteční jízdenka se vším všudy nás vyšla na 6000 Kč.

Podle mapy jsme ušli asi 150 km. Pohodové toulání nám trvalo 12 dní a přešli jsme 9 dvoutisícovek. Ukázkový příklad velkého činu Putování v horách.

Lotru. Travnaté hory. Loupežnické hory. Desítky kilometrů trav, plochých vrstevnatých skal, asijské rozlohy od obzoru k obzoru.

„V takovém malém sedýlku na planince jsme se utábořili... Vzbudil nás moc hezký den, během balení a vaření pak prošlo stádo oveček. Ovečky se chovaly jako kapalina a „tekly“ užší cestou rychleji než širší. Bača si prozpěvoval, byl pak ještě dlouho slyšet.

Postupně jsme pak vylezli na Pia-tra Alba. Z naší strany to byl takový

Virful lui Patru, 2130 m.n.m.

Kde najít mapy rumunských Karpat

<http://www.tenereclub.ro/index.php?p=harti>

Jsou to nejspíš stránky rumunského motokrosového klubu, ale nenechte se odradit – dají se odamtud stáhnout turistické mapy většiny rumunských pohoří. Měřítko přibližně 1:30 000, tj. velmi slušné, ale podrobnostmi se moc nezabývají. Výhodou je, že uvidíte velký prostor vcelku a získáte tak základní přehled o delší trase. Směry a vzdálenosti taky sedí. Samostatně použitelné v přehledném terénu. Pro chůzi údolím a lesem je lepší zkombinovat s vojenskými mapami.

<http://pavucina.org/rumunsko/6> - Rumunsko – průvodce po Retezatu, Paringu a Șureanu – odkazy na mapy:

<http://mapy.mk.cvut.cz/list/data/Rumunsko-Romania/100k.Topo.Oziexplorer.Maps>

vojenské mapy 1:100 000 z roku 1996. Vrstevnice ve velkém detailu zobrazují terén, ale místopisné názvy, výškové kóty a takové detaily, jako skály a skalní kary byste hledali marně.

Na <http://mapy.mk.cvut.cz/> je taky pěkná sbírka map. Kdo je odvážný a pokliká si, ten se dočká. Jsou tam jak ty turistické, tak ty vojenské.

Na <http://www.mapstor.com/> najdete taky ledacos – pravděpodobně jde o placený download. V případě Rumunska a map většího měřítka to mají být podle komentáře staré sovětské mapy. Nezkoušeli jsme.

Iva Honigová, Awačin

otrávený bochan, ale z té druhé se nám otevřel pohled na rozlehlé zelené ledovcové údolí. Krása! Ta ledovcová údolí byla skutečně nádherná. Příkré prolákliny, zálomy, balvany a neuvěřitelně svěží zeleň odrážející se od bílých skal. Potkali jsme i údolí s temně modrým jezírkem.

Dobyli jsme ještě velmi kamenitou Cretesti a podobnou Steflesti. Navrchu byly kupodivu prameny a výhledy do karů, na nekonečné hřebeny hor. Objevil se i sluncem ozářený Cindrel.“

Na pomezí Cindrele a Lotru jsi jako na konci světa! Sedlo je pusté, bledná cesta se sklání na obě strany. Koliba před večerem ještě opuštěná. Nad kosodřevinami trávy a trávy.

„Cosí podivného bylo roztroušené po svazích cindrelských, na sta metrů po obou stranách stezky, jíž jsme se chtěli sápat na cindrelský hřeben! Úpatí hory bylo poseto stovkami autoškatulí, z nichž se ozývalo su-

gestivní tuc tuc, jehož ozvěny nás doprovázely ještě další dva dny a dvě noci. A tak jsme zamávali cindrelskému hřebeni a rozhodli se pokračovat dál lotrovskými horami.“

Rozhodnutí to bylo moudré. Potkali jsme snědou bačovskou rodinu, která nás v dešti nechala ohřát u ohně. Jedli jsme ovčí sýr, ukusovali přímo z hroudy. A poslední večer na horách ?

„Už jsme věděli, že ta naše poslední hora Prejba se čte Prešba. Řekli nám to v salaši opálení a rozesmátí sběrači borůvek. Cesta vedla po svazích a lesy a po svážnici a taky po pěšince kolem otrávené hory, na jejímž svahu jsme potkali dva bači s ovečkami. Podařilo se nám s nimi vyjednat koupi brynzy, kterou jsme hned nedočkavě začali baštit na cestě s výhledem na zubatý obrys jihovýchodního ramene lotrovského hřebene.

Potkávali jsme salaše a výhledy, začal být vidět Fagaraš a my stoupali

k našemu závěrečnému vršku. Dostali jsme se naň, když se stmívalo, a užili jsme si pohledu na krvavý západ sluníčka nad Cindrelem a dalšími hřbety Karpat a vzápětí východ měsíce nad Fagarašem. Bylo to moc klidné, mírné, padaly hvězdy, na obzoru se rýsoval hřeben rozeklaných hor a obrovský plný měsíc nad důstojným prostým dřevěným křížem. Klid a mír.“

Neznámé pohoří. Sedíš na holém hřebeni, profukuje stříbrnými smilkami. Tchořím krokem se blíží karpatský večer. Tmavě a nepozorovaně. Tiše. Dokola pod tebou jen sedmihradské lesy, oko se nikde nezachytí. Z hor stékají prameny hřbetů a hřbítků, samota je úplná. Vstříc ti běží jen tchořící tlapy noci. Sladká nebeská vteřina svobody!

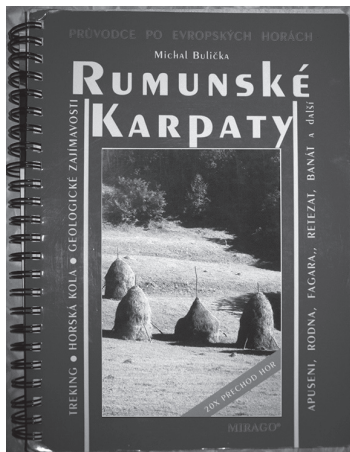
Kateřina Benešová – Wičanhipi
Texty psané kurzívou jsou citace z knihy Miloslava Nevrlého *Karpatské hry*.

foto – autorka

Michal Bulička

Rumunské Karpaty, z edice Průvodce po evropských horách (nakladatelství Mirago, dotisk 1. vydání – červen 2009)

Průvodce v brožovaném vydání v kroužkové vazbě popisuje dvacítku různých rumunských pohoří pro chodce i kolaře. Samozřejmě nechybí „české highlighty“ jako Fagaraš, Retezat, Banát či Apuseni, ale dají se zde najít popisy i pohoří méně „profláklých“.

Protože jde takřka o jedinou publikaci, která nabízí praktické popisy našich milovaných Karpat, knihu jsem před třemi lety zakoupila a na šesti pohořích vyzkoušela.

Líbí se mi, že obsahuje kapitolu Praktické informace – pro začínající rumunofily mohu vřele doporučit. Autor nemá hlavu v oblacích a zabývá se například i tím, jak se dá či nedá cestovat autostopem a jaké jsou možnosti doplňování zásob během vandrů, kterým se samozřejmě v takovéto příručce v souladu s mistrovstvím v turistickém sportu říká přechod pohoří. Informace o Rumunsku jsou příjemně napsané, můžete se dozvědět ledacos z historie a kultury člověčí, nadšenci do historie horské jistě ocení geologické zajímavosti. Vše přehledně označeno, takže pokud vás takové „cancy“ nezajímají a toužíte jen po návodu na cestu, můžete je bez problémů přeskočit.

Pro mě, coby osobu vandrující, byly klíčové popisy přechodů jednotlivých pohoří. Každá kapitola obsahuje geografický popis pohoří, seznam existujících map dané oblasti a hrubý itinerář přechodu. Následuje podrobnější popis cesty – po polní cestě, na velké pasece zahrnout doleva a pak stále po hřebeni... Připomíná to trochu návody na nedělní výlet z časopisu Naše rodina, ale vzhledem ke kvalitě dostupných map jsme nejednou zdánlivě úsměvnou informací o pasece velmi ocenili. Pokud existuje turistické značení, autor je vždy zmiňuje. Dále uvádí schématic-

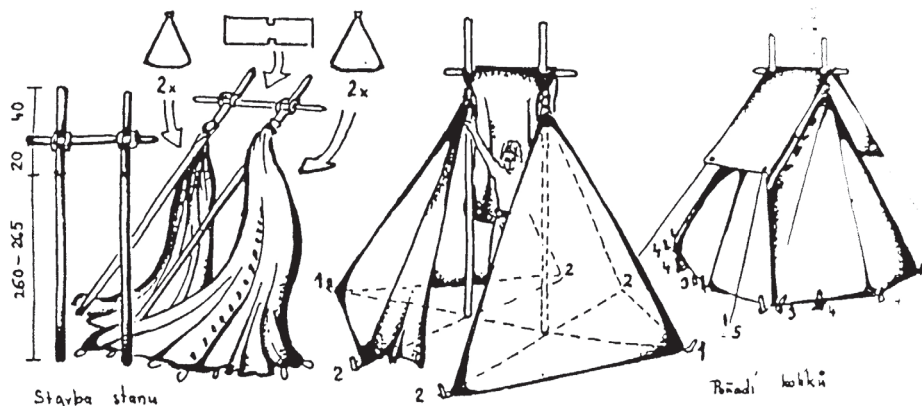
ký graf s výškovým profilem trasy, který nám byl většinou dost jedno, ten už nám skutečně zavání honěním odznaků a podobných dobytelských aktivit.

Pokud se nechcete nebo třeba nemůžete Rumunskem jen tak bezcílně toulat dlouhatánskou dobu, je tato kniha velmi dobrým pomocníkem pro naplánování a směřování toulek po rumunských Karpatech. Poradí, kudy je dobré přejít popsána pohoří a jak vandry jednotlivými horskými celky mohou na sebe navazovat. Osvědčilo se nám ofotit si zmenšeně itinerář cesty a konzultovat s mapami.

Krom toho s sebou nosíme ofocený zmenšený rumunsko-český a česko-rumunský slovníček, který je součástí knížky a mnohokrát se nám hodil, protože obsahuje skutečně použitelná slova a fráze.

Pokud plánujete v následujících pěti letech alespoň třikrát do rumunských hor, nebude od věci si knížku pořídit. Jedete-li poprvé, určitě si ji někde vypůjčte a kýžené stránky zevrubně prostudujte. Až bude na velké pasece, která ani v nejpřehlednější dostupné mapě neexistuje, třeba zahrnout doleva, rozhodně ji oceníte. To mi věřte.

Kateřina Benešová – Wičanhpi

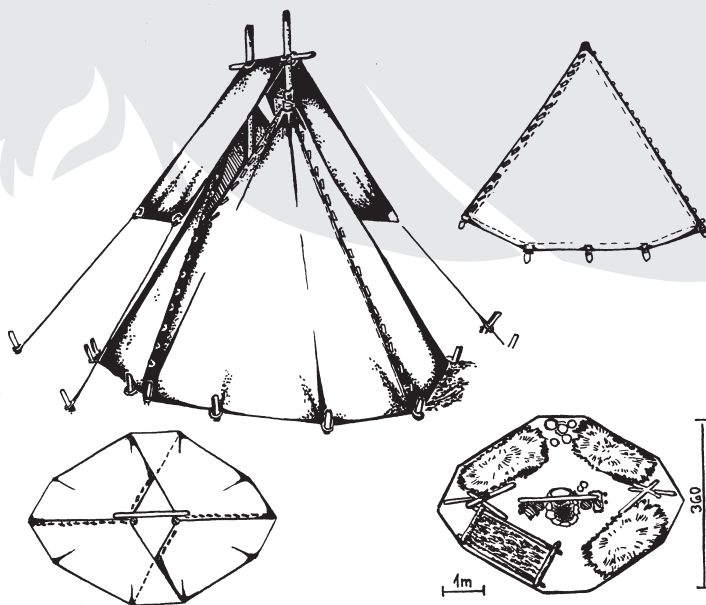

Jak šel Zubřík do světa

Bylo – nebylo, kdysi se v jednom malém oddílu narodil stan jménem Zubřík. Rychle rostl a brzy už stál na svých dvou dřevěných nohách a rozhlížel se po světě. Když dorostl výšky kolem 3 m, usoudil, že to stačí a s rozrůstáním přestal. Od té doby běhá po světě a dělá radost všem dobrým táborníkům.

Každý woodcrafter by měl být dobrým táborníkem, a proto bych vás rád se Zubříkem osobně seznámil, abyste věděli o koho jde, až se jednou na pláních potkáte. Zubřík je stan pro přírodní táboření, který byl poprvé postaven v roce 1988 v oddíle Mamuti. Je ze čtyř stejných celt, má oválný desetiboký půdorys 5,3 x 3,5 m a dvě nosné tyče dlouhé 3,3 m. Může v něm hořet oheň a tábořit čtyři lidé na delší dobu, na jednu noc až kolem osmi i s ohněm. Nejde ani tak o alternativu k týpí, protože komfort táboření kolem ohně není v Zubříku takový jako v týpku. Spíš se jedná o stan, který dovoluje putovat krajinou, tábořit pokaždé jinde a přitom vždy mít otevřený oheň. Výhodou je, že každý unese v pohodě svou celtu (2,5 kg) a čtyři lidi (kdykoliv a kdekoliv se sejdou) sestaví celý stan. Určitou logistiku vyžaduje pouze domluva, aby čtveřice měla jeden vrchlík. Na druhou stranu se Zubřík nelekne ani třítydenního táboření na jednom místě (nejspíš vydrží i déle, ale to jsem nikdy nezkoušel). Stan stojí na dvou svislých tyčích svázaných příčnou tyčí. Svislé tyče jsou vysoké asi 330 cm, od sebe jsou vzdálené 90 cm, což vymezuje příčná tyč dlouhá asi 150 cm, uvázaná ve výšce 280 cm. Přes ni je přehozen vrchlík. Ve svislých tyčích je zářez pro uvázání plachty ve výši 260 cm. Je potřeba 18 kolíků na stan a 4 na vrchlík.

Připravíme si dvě nosné tyče a svážeme je s příčnou tyčí podle

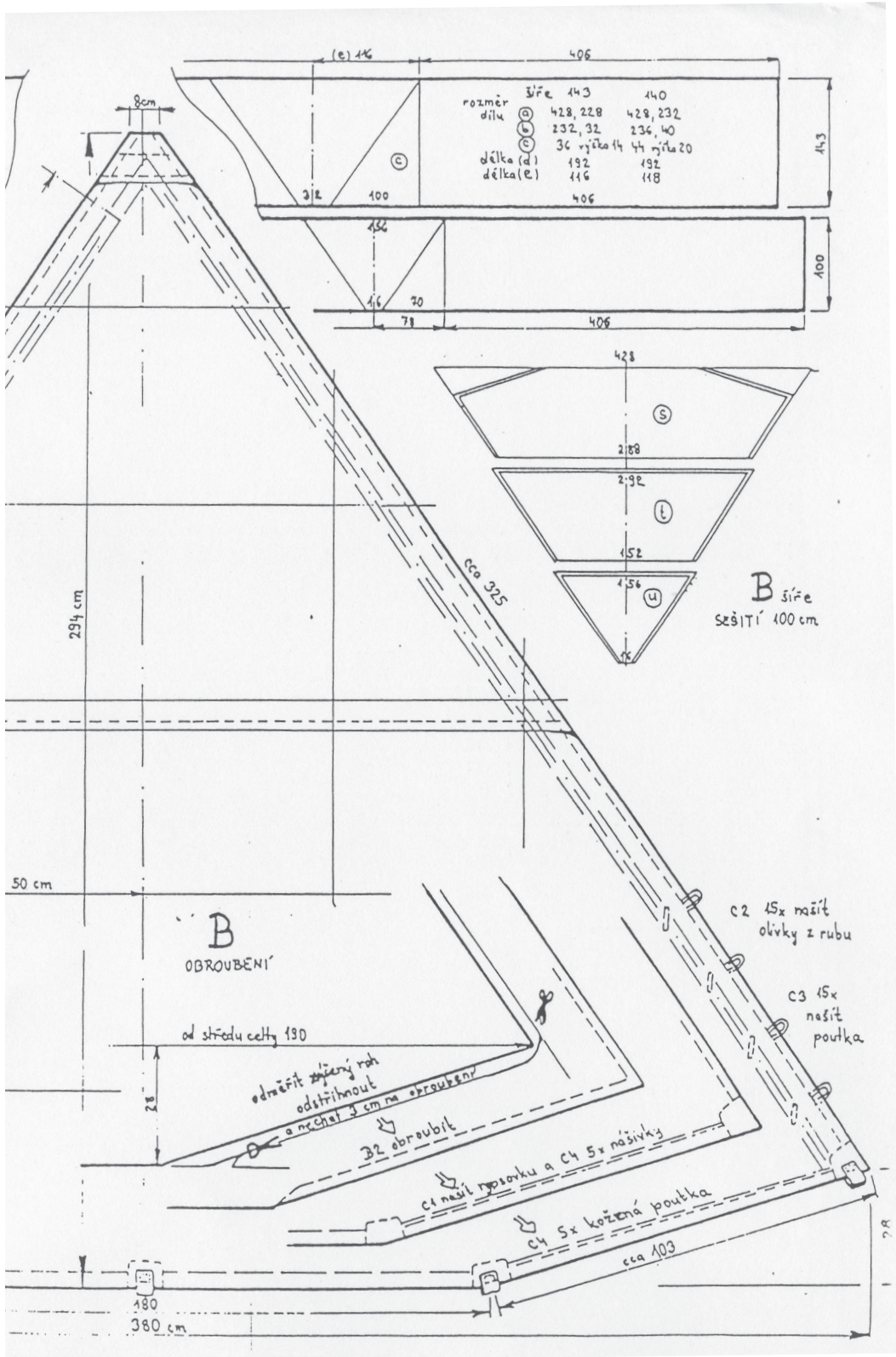

uvedených rozměrů (svislé tyče mohou být i delší, jen by neměly být moc těžké, aby je plachta udržela. Pak sepneme dvě a dvě celtu k sobě a přivážeme je k tyčím do zářezu co nejpevněji, aby plachty neklouzaly dolů (toto je důležitý moment, špatně přivázaná plachta klouže po tyči a stan se musí postavit znova). Jako poslední přes spojovací tyč přehodíme vrchlík (někteří táborníci vrchlík ke spojovací tyči přivazovali, ale není to nutné). Pak nastává důležitá fáze, kdy vztyčíme konstrukci (je třeba ji po dobu kolíkování držet) a zakolíkujeme plachty nejprve v podélné ose. Při odchýlení kolíků od podélné osy nebude mít Zubřík vchody vpředu a vzadu stejně široké, což někdy vadí, jindy je to záměr. Pokračujeme čtyř-

mi vchodovými kolíky (spodní okraj má celkem pět kolíků, vchodový je čtvrtý od podélné osy). Po celou dobu je nutné hlídat, aby stan stál rovně.

V této chvíli stan již stojí. samostatně. Zakolíkujeme vrchlík a definitivně tak ukotvíme stan. Zbylémi kolíky vypneme 2. a 3. poutko od podélné osy a také poslední páte, které uzavře vchod. Celtu se u vchodu překrývají, většinou jsou tu potřeba samostatné kolíky. Kolíky u vchodové strany upevníme tak, aby celta šla jednoduše odepnout.

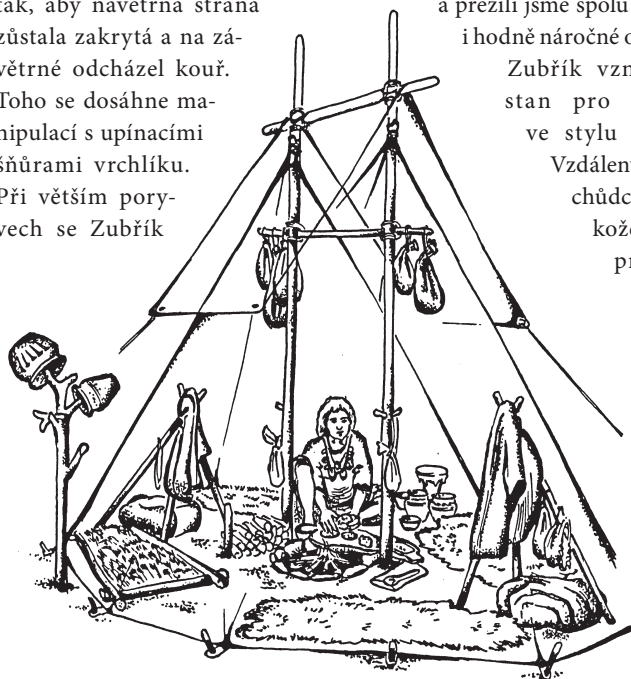
Celý stan lze regulovat vyšším a nižším uvázáním celt v rozmezí až plus minus deset cm (250 až 270 cm), což má různé výhody a naopak nevýhody. Čím vyšší, tím jsou vchodové otvory menší a stan užší,

čím níž, tím jsou otvory větší a více místa ve stanu. V každém případě je však v první fázi přípravy třeba dbát na pečlivé ovázání plachty šňůrou k svislé tyči (šňůra vede přes plachtu) a na dobrý zářez v nosné tyči, jinak ve větru vazba povolí a stan se složí.

Uvedené rozměry platí pro stanovou celtu v základně širokou 380 cm a na výšku 294 cm. Celty jsou potřebné čtyři totožné. Zubříky šilo (a šije) na zakázku několik firem a z iniciativy jedné z nich vznikl i model, který měl jen dvě celty – nešly rozpojit. Pak měly celty uvedený rozměr, když byly přeložené na polovinu. Tak se zjednodušila výroba, ale ztratila se původní idea, že každý bude mít jednu svoji celtu a čtyři kamarádi z nich vždy postaví stan. Šije se z běžné stanovky a jedna celta váží asi 2,5 kg, takže se opravdu dá nosit v batohu.

Ohniště je v Zubříku umístěno uprostřed mezi nosnými tyčemi. Oheň hoří bez problémů i v mírném větru, ale jakmile je vítr silnější nebo má poryvy, musíme vrchlík nastavit tak, aby návětrná strana zůstala zakrytá a na závětrné odchází kouř. Toho se dosáhne manipulací s upínacími šňůrami vrchlíku. Při větším poryvech se Zubřík

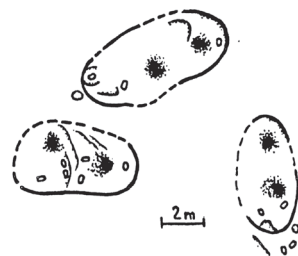

zakouří, v tom je oproti týpí přece jen zranitelnější. Ohniště je vhodné posunout od středu blíže směrem ke vchodu. Vzhledem k tomu, že je Zubřík souměrný, může být vchod z obou stran, ale šikovnější je zvolit si pro vchod závětrnou stranu.

Pro dobrého táborníka je Zubřík laskavým společníkem, déšť ani mírný vítr mu nevádí a jen při silnějším větru se prostor uvnitř naplní občas kouřem. Pak je samozřejmě idylka pryč a každý lapá po dechu. Něco za něco. Výhodou je naproti tomu variabilita stanu, rychlá stavba a malá náročnost na stavební materiál. Tábořil jsem v Zubříku mnoho týdnů, stan si získal moji důvěru a přežili jsme spolu v pohodě i hodně náročné okamžiky.

Zubřík vznikl jako stan pro táboření ve stylu pravěku.

Vzdálenými předchůdci mu byly kožené stany pravěkých lidí ze starší

doby kamenné, jejichž půdorysy našli archeologové například na Ostrovsku. Název Zubřík jsme vymysleli o něco později, kdy na táboře na řece Trnávce se v podvečer utíšil vítr a dým z mnoha stanů v kruhu na louce stoupal kolem vrchlíků vzhůru vždy ve dvou sloupech. Zevnitř osvětlené stany připomínaly tiché tvory, nad nimiž se vznášely dva kouřové rohy a opravdu se vzdáleně podobaly pasoucím se zubrům nebo bizonům.

Zubříků dnes běhá po českých luzích a hájích několik desítek, možná i stovek. Netuším. V každém případě čas od času dostanu zprávu, že tam a tam byl viděn Zubřík a že se mu vede dobře. Vždycky mě to potěší a kdybyste mi někdy chtěli udělat radost, pošlete fotku nebo mail. Však jsme se s kamarádem Pepou Přechem něco našpekulovali, než se nám podařilo Zubříka vyplatit od prvních krůčků na papíře a z papírových modelů až po dopěleho Zubříka, který poskytne přístřeší a bezpečí. Zkrátka bylo – nebylo, jednoho dne, kde se vzal, tu se vzal, na světě byl Zubřík, původní český stan pro přírodní táboření. Je dospělý a právě slaví 24. narozeniny.

Jiří Červinka – Brko

Se Zubříkem po rumunských horách

„Tohle je naprostá paráda,“ spokojeně si v duchu libuji a snažím se co nejpohodlněji rozvalovat u ohně v našem „pratýpi“ Zubříkovi. Ostatní jsou na tom úplně stejně. A protože se nacházíme uprostřed rumunských hor Harghita, kousek pod hřebenem na okraji pastviny se skvělým výhledem do kraje, který na sebe postupně bere barvu zapadajícího slunce, všeho si maximálně užívám. Pro lepší výhled odstavuji plachtu ještě od jednoho kolíku a pomalu v báglu hledám kafe, protože voda v ešusu se začíná vařit...

Daleké rozhledy byly každovečerní odměnou.

Kouř stoupá vzhůru a nad Zubříkem vytváří charakteristické dva rohy. Jdu se s již hotovou kávou projít do svahu nad naše tábořiště, sedám na vyhrátou zem horské louky a při pohledu na Zubříka v horské krajině Karpat se mi vybavuje osvědčené woodcrafterské přísloví o tom, že „malebnost má být ve všem“.

Na úžasný nápad, vzít Zubříka do hor, došlo o rok dříve v pohoří Vilcan, když jsme už druhý den

znechuceně leželi stísnění v malém kopuloidním stanu a otráveně se dohadovali jestli ten liják přejde, nebo jestli nastává ten správný čas ke stavbě archy. Řeč se pochopitelně stočila i na téma „jak by nám bylo krásně, kdybychom tu byli v týpi hezky u ohně“, ale shodli jsme se na tom, že vláčet po horách těžké týpi a každý večer dělat hromadu tyčí je věc naprosto nemožná.

V tom Chemik pronesl zásadní

větu: „A co ten Zubřík? Měl by bejt lehkej a je jenom na dvou tyčích.“ Po této, dá se říci zásadní větě zavládlo ticho, rušené jen zvukem padajících kapek. „To není zas tak blbej nápad,“ dostalo se mu odpovědi a začali jsme řešit jeho praktičnost.

A hned o rok později jel s námi i jeden zbrusu nově ušitý Zubřík. Pro putování jsme zvolili lesnaté a opuštěné hory Harghita a Gurghiu. Hřebeny těchto hor oplývají dosta-

Úskalím pro horského poutníka jsou i mlsné ovečky. Vzápětí po vyfocení této fotky přestal Chemik vázat příčnou tyč a začal honit po pastvině ovci utíkající s jeho chlebem...

tečným množstvím horských luk i lesů s blízkými potoky, dostačující na pohodové táboření, většinou i s výhledem do dále.

Pár praktických vět o vandrování se Zubříkem

Myslím, že bližší představování Zubříka je ve Woodcraftu nošením dříví do lesa, tak jen velmi zběžně:

Náš Zubřík byl vysoký něco přes tři metry, vážil zhruba 7 kg a okolo ohniště se našlo pohodlné místo pro čtyři spící osoby. Při výrobě jsme použili stříh s tří plachet - dvě tvořily plášť a jedna byla střešní. Variantu čtyři plachty a střešní jsme nezvolili, protože jsme hodlali do hor vyjet ve třech. Při pochodu každý z nás nesl jednu plachtu. Větší plachta zabrala v batohu jen o něco víc místa než kopuloidní stan, taktéž i váha přesahovala váhu stanu v rozumné míře - odhaduji to tak o jeden kilogram. Nevážil jsem to. Nosič malé střešní plachty, na kterého ten den připadla, neboť jsme se o ní poctivě střídali, o ní ani pořádně nevěděl.

Díky tomu, že kostru tvoří jen dvě vislé tyče o něco delší než je výška

stanu a jedna příčná, netrvala stavba příliš dlouho.

V praxi to fungovalo tak, že po příchodu na místo které se nám zalíbilo a bylo vybráno k táboření, se dva z nás vydali na dřevo a tyče (měli jsme jednu sekeru a mačetu) a třetí vzal ešus a šel sbírat borůvky, maliny a kameny k ohništi. Problém se souškami nebyl, naše obavy, že přijde chvíle, kdy budeme muset pokácet živý stromek aby bylo z čeho stavět se nikdy nenaplnily. Zhruba po asi hodině práce byl Zubřík postavený, připravena zásoba dříví většinou dostačující i na ráno, oheň hořel a vedle něho byl položený plný ešus s lesními plody. Díky tomu jsme mohli putovat většinou až do pozdního odpoledne, či brzkého večera.

Ráno se Zubřík během vaření snídaně vysušil a mohlo se pokračovat v cestě dál.

Nikdy jsme však nestavěli Zubříka na místě, kdy by mohl být díky své poloze nejvyššího místa v okolí potenciálnímbleskosvodem, ačkoliv se několik takových míst nabízelo. Sice jsme na tyč občas zavěšovali látkové

stuhy, ale jistotu, že tomuto opatření budou karpatské hromové bytosti rozumět, jsme prostě neměli.

Jednou nás při stavbě Zubříku pozorně sledoval místní bača. Bylo vidět, že ho přenosné obydlí hodně zaujalo a očividně přemýšlel nad tím, jak by se mu na pastvinách šiklo. Škoda, že jsme s sebou neměli stříh, mohli jsme mu ho věnovat a zavést mezi rumunskými bači nový tradiční lidový pastevecký prvek.

Pokud tě tohle povídání inspirovalo a hned příští léto pojedíš do hor i se Zubříkem, vem s sebou pro jistotu plánek, třeba ho vyměníš za dobrý ovčí sýr.

Putování se Zubříkem dalo úplně jiný rozměr nejen samotnému táboření, ale celému pobytu v horách. Je zásadní rozdíl mezi probuzením v těsném stanu z moderních materiálů s izolující podlážkou a v prostorném obydlí, které je nasáklé kouřem, cítíš v něm vůni země a vidíš i ze spacáku nebo deky, že obloha je nádechně modrá a slibuje hezké počasí.

Po takovém probuzení vnímáš celý nadcházející den úplně jinak.

Michael Antony - Tony

foto - Višňák a Tony

Po Harghitě a Gurghiu následoval brzký jarní vandr přes Vilcan, kde byl díky chladnému počasí maximálně využitý tepelný komfort ohně v Zubříku.

- 1E9 Táboření v cizích zemích
- 1R1 Noci v přírodě
- 1R3 Táboření ve stylovém stanu

Vitamínová exotika

Dlouho jsem uvažoval, jaký recept vybrat pro jarní Woodcraft a nejprve jsem chtěl zvolit něco tradičního, ušedlého a starodávného, typu zelná polévka z Oravy a podobně. Pak jsem si ale vzpomněl, jak nás na posledním ohniveckém setkání Thokata Mani učil různé vychytávky pro zacházení s kokosy a ananasy, jak se Ája tamtéž pochlubila vlastnoručně zhotovenou kiwiovou marmeládou, a došlo mi, že podobné bačkorovitosti, jako jsou prastaré recepty na polévku ze zapadlých regionů, prostě vůbec nejsou in, a že to chce něco nového, exotického, řízného a trendy.

Zde to tedy máte: je to nové, exotické, v době, kdy frčí asijská kuchyně, i velmi in, a řízné je to ažaž. Navíc v tom je spousta nejrůznějších vitamínů, což se v předjaří hodí, ingredience na to seženete téměř kdekoli, a velmi jednoduše se to připravuje. A koneckonců je to vlastně také ze zelí, jako ta původně zamýšlená polévka, ale na rozdíl od ní je to vhodné i pro vegetariány. Už nebudu napínat, je to kimčchi, korejská vitamínová bomba, zaručený likvidátor chřipky a rýmy, a lahůdka pro milovníky česneku a ostrých chutí.

Co budeme potřebovat:

- 1 větší čínské zelí
- česnek podle chuti, já dávám cca 1 hlavičku
- syrový zázvor cca ve stejném množství jako česnek
- chilli prášek, nejlíp hrubě mletý (nejlepší je sehnat ve speciální prodejně korejský, nebo indický, ale stačí i běžně prodávané chilli)
- rybí omáčku (vede je každá vietnamská prodejna, láhev jsem bez problémů sehnal i v Plané během táboření na Kosáku)
- sůl (nejlépe nejodidovanou, ale stačí i obyčejná)
- vál, velký hrnec a plochý talíř, který se dá do hrnce vložit,
- lis na česnek, misku, jemné struhadlo
- uzavíratelnou sklenici o obsahu cca 1 litr, nejlépe takovou tu s patentním uzávěrem a gumovým těsněním.

Jak se to dělá:

1. Čínské zelí rozkrojíme podélně vejpůl, obě půlky nakrájíme na cca 5 cm dlouhé kousky, ty rozebereme od sebe a dáme do hrnce. Vsympeme polévkovou lžící soli (ne víc, jinak bude výsledek přesolený) a pečlivě ji promísíme s kousky zelí, tak, aby všechny byly rovnoměrně pokryté zrnky soli. Pak vezmeme talíř, ten položíme na zelí v hrnci, zatížíme třeba nádobou s vodou, a necháme směs pustit šťávu, třeba přes noc. Vodu, kterou zelí pustí, pak vylijeme.
2. Česnek očistíme, rozdělíme na stroužky, rozlisujeme lisem na česnek a dáme stranou do misky. Očistíme připravený kus zázvorového oddenku, nastrouháme ho na kašičku a smísíme s česnekem. Tuto pastu pak vmícháme do zelí v hrnci, přilijeme trochu rybí omáčky a přisypeme chilli prášek (s rozumem a přiměřeně, ale zase ne v homeopatickém množství, výsledek má být viditelně zbarvený do oranžova). Vše důkladně promícháme a prohnáváme (citlivější povahy mohou použít gumové rukavice) a poté napěchujeme do sklenice. Uzavřeme, a při pokojové teplotě necháme kysat – doporučuje se tak cca 3 dny. Tradičně se to jí s rýží a s masem, drsňáci a plechové huby mohou umlsávat jen tak. Nejlíp před společenskými událostmi, nenechávat otevřené, skladovat v lednici.

Tomáš Jurkovič – Jerry

Nejbohatší chudej

hudba i text: Jaroslav Velinský – kapitán Kid

D D⁶ D D⁶

1. Jsem nejbohat - ší chu-dej jsem vol-nej ja - ko pták

D D⁶ E⁷ A⁷

bo - ha - tý se nu-děj a sou-žej vše - li - jak Jak

D G E⁷

u - hlí - dat svý jmě - ní to mě dáv - no ne - že -

A D D⁶ A⁷

re vždyť pře - ce kde nic ne-ní a - ni smrt ne - be -

D G[#]

re Ji - pi - ja - hej _____ ji - pi - ja - hou _____

D

— ji - pi - ja - hej _____ ji - pi - ja - hou _____

R: Jipijajej...

2. Můžu se s váma vsadit třeba o tisíc dolarů,
že třeba hluchej ladit dovedu kytaru.
A že mám štěstí u žen a že se umím smát
a nezůstanu dlužen, když mi píchne kamarád.

R: Jipijajej...

3. Jsem prostě velkej boháč, mám sedlo a laso a bič
a k tomu svýmu jmění nepotřebuju klíč.
Mám rád, když slunce svítí a koni vítr nestačí.
To teprve člověk cítí to, co má nejradši.

3D6 Zpěv u ohně
M Besedník

Nejkrásnější tábor krále Asie

Právě se vrátil z asijských velehor. Zašel jsem k němu, abych ho požádal o rozhovor na téma Táboření pod sedmitisícovkami. V jeho pokoji leželo na stole horolezecké lano, pár karabin a dvě pohlednice. Na jedné z nich byl snímek indického chrámu. Druhá měla na rubu adresu: Mistr sportu X. Y., Král Asie, Praha, čtvrtá a ulice. Lístek obsahoval jedinou větu:

„To je dost, že už jsi doma. Za týden vyrazíme. Hadrář.“

„Hadrář si prostě myslí, že není nad domov a hlavně nad Slovensko a že kdo jezdí jinam, je blázen a maří čas,“ zasmál se Král Asie, když se vrátil do pokoje a viděl, že čtu lístek. „Nejhorší na tom je, že už si to začínám pomalu myslet taky. Chceš, bratře, abych ti vyprávěl o nejkrásnějším tábořišti mého života. Nevím, zda nebudeš zklamán. Nebudu ti totiž vyprávět o táboření v Himaláji. Raději ti napřed svoje nejkrásnější tábořiště ukážu.“

Sňal ze stěny přeplněné barevnými prospekty a snímky velehor pokroucenou fotografií. Moc toho na ní nebylo. Ze šera se zvedaly lesnaté svahy, které uzavíraly rozlehlou dolinu. V popředí se na zemi válel železný hrnec a nad ním upíraly oči k nebi čtyři vytřeštěné obličej. Jinak tam nebylo už nic.

„To je Puldův noční snímek samospouští, nějaká chyba v jeho fotografických výpočtech. Vzpomínám si, že něčeho bylo tehdy moc v dáblenském prášku, který Pulda namíchal. Když směr zapálil, ozářilo to na vteřinu

celou Látanou dolinu od Osobitě po Rákoň. Světlo bylo jako ve dne. Pulda, který byl aparátu a blesku nejbliž, na den oslepl a nazítrí jsme ho museli po Roháčích vodit. Hadrář, já a Kagaj jsme sice viděli, ale zato tři dny všechno jen žlutě. Ten fotoaparát byla také jediná Puldova slabůstka, nepočítám-li karty. Nemysli si, že byl Pulda karbaník, vůbec karty hrát neuměl, ale byl přesvědčen, že jsou nezbytnou součástí výzbroje polárních badatelů a vůbec tvrdých mužů. A Pulda to musel vědět, lehával doma celé dny v cestopisech. Karty byly dobré jen k losování ale o tom až později. Jinak měl Pulda také propočítané kalorie u všech potravin na jedno desetinné místo jako pravý vůdce polární expedice. Uznával ostatně jen tři druhy jídla: ovesné vločky, nudle a krupici. Od té doby jsem už nikdy tak nehladověl.

Utvořili jsme tenkrát právě roverský kmen a to byl náš první samostatný, a proto nejkrásnější tábor. Všechno jsme si sami naplánovali a uskutečnili a chtěli jsme trpět jako muži. Hadrář byl ve svém živlu. Snědl cokoli, nevadila mu zima, vlhko ani špína. Nejvíce trpěl Kagaj, nejušlechtilejší z nás. Pulda mu povolil písťalku a okarínu, protože sám nesl obrovský fotoaparát, a Kagaj na ně hrával večer u stanu nejtesklivější melodie. V ničem jiném Pulda neustoupil a vyhodil Kagajovi doma při balení i pytlík se skořicí jako změkčilost nehodnou roverů. Až budeš někdy jíst čtyři týdny řídkou ovesnou kaši

se solí, do které kuchař zamíchá dvě lžíce hořčice jako pochoutku Vyznavačů severu, nebudeš se divit teskným písním Kagajovým. Kagajův wakan objevil Hadrář až poslední týden vysoko v kosodřevině, bylo mu nápadné, proč nádherní kosi kolohřivci s bílým půlměsícem na prsou vyletují stále jen z jednoho místa. A tam, ve vřesu, ve vrstvách téměř geologických, ležely na sobě pravidelně zbytky nudlí, krupicové kaše, ovesné kaše, nudlí a tak stále níž, až k prvním, nejhluběji ukrytým nudlím z našeho prvního oběda. A proč to všechno Kagaj dělal a každý den se tajně pachtil vysoko do svahu? Pro chléb. Chléb byl pro Puldu druhým pamlskem Vyznavačů severu a úzkostlivě s ním hospodařil. Půl roku před tábořem sušil doma patky chleba a na tom požehnaném, nejkrásnějším tábořišti mého života v Roháčích je rozbíjel po večeři sekerou. A Kagaj, Hadrář i já jsme při tom stáli kolem něho jako vlci a lapali každý drobek. Kdo nedožděl hlavní jídlo, mohl se s chlebem rozloučit. Tvrdý chléb se ovšem nedá rozbít na čtyři stejné díly, nechcešli z něho udělat prach. A právě ty staré karty, o nichž jsem se zmínil, sloužily k losování. Dodnes mě občas straší ve snu.

Byl to ale krásný tábor! Na žádném z předchozích skautských táborů jsem nezažil tak nádherný pocit samostatnosti. Živáček o nás nevěděl v tom opuštěném koutu Látané doliny. Myslím, že teprve takovým tábořem několika dobrých kamarádů a bratří je dovršen skautský život,

a kdo něco takového neprožil, ten nepoznal všechno, co měl a mohl. Každý z nás tam byl svým vlastním pánem. Za svoji nudu, zábavu a práci odpovídal jen sám sobě. Když mlha padla na hory a dolina ležela týden v hlubokém vlhku, nevymýšlel pro nás nikdo zábavu. Hadrář ležel třeba celé hodiny bez hnutí pod příkrývkou, chvílemi se smál a pak se zase mračil. Byl to podivín a dovedl být celé dlouhé dny v horách sám, hovořil sám se sebou a nikdy se nenudil. A rostliny a zvířata znal jako nikdo druhý. Pulda bez ustání šukal po stanu a něco spravoval. A Kagaj? Stále

si cosi rozpačitě zapisoval do deníku. Co, to nevím, považovali jsme za věc své cti neprojevit nejmenší zvědavost.

To Kagaj měl vlastně na svědomí Roháče. Jednou zjara přišel na schůzku, vypouklil safírová očka a tajemně povídal, že jeho tatínek stanoval před válkou v Roháčích. Neměli jsme ani tušení, kde by to mohlo být, ale stačilo nám to. Moc se nám líbilo jméno Roháče.

Za tři měsíce jsme stáli se čtyřmi naloženými krosnami a čtyřmi bednami, každou po čtyřiceti kilech, u posledního domu v Zuberce na Oravě. Před námi byly už jenom

Roháče. Pulda naplánoval všechno: čtyři týdny jsme tehdy v těch horách vydrželi a nepotřebovali od lidí nic, vůbec nic.

Bylo svítivé ráno, nad Studeným potokem létali stehlíci a na Zverovku tehdy ze Zuberce autobusy nejezdily. Pulda zavelel shodit s krosen batohy a přivázat na ně bedny. Věděl, co dělá: před námi bylo na tábořiště třináct kilometrů, zpět pro ukryté batohy dalších třináct a znovu do hor opět neméně než třináct. Byli jsme roveři, chtěli jsme vydržet víc než jiní chlapci, ale pamatuji se, že těch třicet devět kilometrů jsme ušli jen díky Puldově prozíravosti. Prostě jsme se museli vrátit pro svoje osobní věci.

V poledne, po třetině cesty, bylo ještě všechno krásné, Látaná dolina se před námi vinula stále výš jako zelená řeka, louky kvetly a Kagaj radostí zpíval. Cesta začala stoupat, ale nad horami se proháněl chladivý větřík. Došli jsme až na konec doliny, kde se svahy začaly zvedat k hřebenu. Nikdo z nás předtím na Slovensku nebyl. Třeštili jsme radostí nad neznámými horami, nad tím, že jsme došli, kam jsme chtěli, jen svými vlastními silami. A pak, buď proklet ten okamžik, padl Puldův zrak na malou travnatou plošinku těsně pod hřebenem Dlhého Úplazu. Byla vhodná snad pro menší rodinu svišťů, ale ne pro čtyři rovery. Slunce zářilo a cítili jsme v sobě takovou sílu, sebedůvěru a nepřemožitelnost, že nás Pulda lehce přesvědčil, abychom si tam, zoufale daleko od vody, a na pospas vichrům, postavili svůj orlí tábor. A tak jsme ty čtyři prokleté bedny dovlékli až tam nahoru, k malému sněhovému poli, složili je a vrátili se do Zuberce pro batohy. Na svištní plošinku jsme už toho dne nedošli. Pozdě večer začalo pršet, tichý a hustý karpatský déšť se snašel na hory a přinutil nás zůstat na konci

doliny pod posledním stoupáním. Měli jsme jeden velký stan, napadali jsme do něho přes sebe únavou jako brouci. Lilo i celý další den. Dojedly jsme zbytky jídla z batohů a čekali. Lilo i třetí den a jídlo bylo v bednách vysoko nad námi na hřebeni. V horách se neozval ani hlásek. Pozdě odpoledne Pulda nahlédl, že s orlím tábořištěm neměl šťastnou ruku. Vytáhl polárnícké karty. Kdo prohraje, půjde pro bednu. Byl jsem první na řadě. Zavřel jsem oči a sejmul. Hadrářův chechtot mě připravil na nejhorší. Otevřel jsem oči a spatřil žaludskou sedmu. Bylo po losování, nikdo si již nemohl vytáhnout nižší kartu. Začal jsem se beze slova svlékat. Byli jsme uboze vybaveni, když srovnávám s dnešními tábory a výpravami, zaplakal bych nad čtyřmi osamělými rovery z Látané doliny. Místo spacích pytlů sešitou deku. Nikdy od té doby, ani později ve velehorách, jsem nezažil tolik noční zimy. Nepromokavé kabáty jsme neměli. Zato tlusté manšestrové kalhoty, kterým jsme říkali čtyřdenky, protože právě tolik dní po namočení schly. Tak jsme žili tisíc pět set metrů nad mořem, a protože jsem v těch kalhotách a jediné košili i spal, musel jsem jít pro bednu prostě bez nich. Hadrář mě přátelsky plácl po rameni a tím mne vystrčil ze stanu do deště. Nahý, jen v botách a v plavkách jsem stoupal rychle vzhůru. Zažil jsem zvláštní, nikdy předtím, ani nikdy potom již neopakovatelný pocit sounáležitosti s horskou přírodou. Jen zkus, bratře, jít v dešti sám a nahý Látanou dolinou až na Dlhý Úplaz. Pocítíš podivuhodnou čistotu, ale i bezbrannost horského tvora. Až se budeš prodírat v mlze kosodřevinou a klouzat po vlhkých skalách, každý krok ti připomene, že musíš mít smysly stále ve střehu jako zvíře. Zima ti asi nebude, ani mně nebyla,

když jsem stál na travnatém hřebeni a díval se k východu na nekonečné hřbety Liptovských holí, které se ztrácely ve večerním dešti.

Naložil jsem si jednu z beden na krosnu a vydal se zpátky do doliny, bílá, bědná a zranitelná postava lidského zvířete, vydaná na pospas tatranskému víchru a dešti, s jídlem, na které čekali přátelé.

A to je vlastně skoro všechno o nekrásnějším tábořišti mého života. Teprve potom přišly sladké dny běhání po horách, bloudění dolinami, koupání v ledových roháčských plesech, pozorování zvířat a květin,

dny plné blažené slovenské samoty. Za čistotou, pocitem volnosti, svobody a soběstačnosti, o které většina z nás usiluje celý život, nemusíš, bratře jezdit do asijských velehor. Tam jsou hory sice vyšší, víchry silnější a sláva, kterou tam můžeš získat, je větší. To všechno je ale jen relativní. Myslím, že pro mne byly ty čtyři roháčské týdny větším vítězstvím než všechny pozdější cesty po světě.

A Hadrář to dobře ví. Nenadělal nikdy mnoho řečí, ale to, co říká, má dobře rozmyšleno“.

Miloslav Nevrlý

Stylově nejen v týpí!

My woodcrafteri se hrdě hlásíme k zásadě *Malebnost ve všem*, ale i k dovednostem pobývat stylově pod modrou oblohou v kontaktu s Matkou zemí a vyrobit si k tomu co nejvíce věcí vlastníma rukama. Je to krásné, naše týpí jsou velmi stylová a pobyt v nich pohladí duši – jenže pak vyjedeme na dvoudenní akci do přírody s těžkou krosnou plnou hi-tech vymožeností a vaříme na vařiči místo u ohně. Chtěl bych zde proto trochu „naťuknout“ myšlenku, že stylově a v bezprostředním kontaktu s přírodou se dá tábořit nejen v týpí, že i takové táboření může přinášet hodně radosti – a v neposlední řadě, že takové táboření má v našich zemích velkou tradici.

S dobrým spacákem je to radost i na sněhu

Nejprve trochu historie

Proudem, který u nás rozšířil a ovlivnil primitivní táboření nejvíce, je jistě tramping. Díky trampingu je v Česku k primitivnímu pobytu v přírodě rozšířen mnohem lepší vztah než v jiných zemích. Trampové, ač nikdy netvořili žádnou organizaci, zavedli různé zvyky týkající se primitivního táboření. Jejich cit pro stylovost ovlivňuje nás všechny, kteří vyjíždíme tábořit do přírody. Od trampů se můžeme naučit například tomu, že každý člověk „naší krevní skupiny“, kterého potkáme

v přírodě, není cizí člověk, ale kamarád, s nímž se pozdravíme a třebaš popovídáme. Ale hlavně tomu, že nechodíme do přírody, abychom ji přemohli a působili v ní rušivě, ale cítíme, že jsme v přírodě hostem, chceme s ní splynout a hodně vidět, a proto v ní nerušíme smradem (autem až na kemp), hlukem, ani opticky (pestré oblečení, červené batohy, oranžové stany, ...). Ne náhodou se lesáci, trampové a další lidé pohybují v přírodě v nenápadném oblečení. Putovat v červené bundě nejen po brdských kempech, ale kdekoliv

po lese mimo jiné nesvědčí o úplném pochopení bodu našeho zákona *bud' pokorný*. V naší osadě říkáme pestře oděným turistům „papouškové“ a spolu se zvěří před nimi prcháme.

Kniha, která mě ovlivnila stejně hluboce jako Setonovy knihy, jsou Nevrlého *Karpatské hry*. Z této knížky o filozofii primitivního táboření číší radost z táboření a toulek přírodou, obsahuje hluboké myšlenky psané velmi lehce, ale i návody jak na to, co je a není nutné táhnout s sebou na zádech.

Putujme lehce!

Na Čotokvách Malé lóže si z *Karpat-ských her* čtete. Pochopitelně – chtělo by to, aby si je každý přečetl celé (jsou k sehnání, vycházejí ve skautské edici). Nicméně alespoň jednu malou ukázkou:

Nauč se skromnosti, můj po majetku bažící bratříčku! Většina lidí touží po věcech, na jejichž získání zmaří takřka všechny prostředky. Chtějí mít stále nové a lesklé hračky, touží se nazobat barevných titěrností. Jako opičky. Co může být krásnějšího, než do úplného roztrhání nosit starý batoh, o kterém víš, že s tebou prošel krásné kraje, nosil tvoje věci a pomáhal ti žít, prožil s tebou dobré i zlé? Jak ho můžeš odhodit a koupit nový?

Stačí málo, zejména na cestách, můj zbytečností obtěžkaný bratříčku! Ukaž mi, bez čeho se obejdeš, a řeknu ti, vezmu-li tě sebou. Už se nosit stále méně. Pak budeš lehoučký. Kdysi jsem nosil batoh, který jsem stěží uzvednul. Dusal jsem těžce, pomalu, neradostně. Nesl jsem pilu, sekeru, vařič, petrolej, baterku, lékárnu, náhradní boty, mnoho jídla, snad abych nezahynul hladu. Dnes lehce létám nad karpatskými horami, nic nepostrádám. Větve lámu rukou,

Trampské vaření aneb Chleba ani buřta nad vařičem neopečeš

na ohni uvařím rychleji, za tmy uléhám po paměti, hladu jsem dosud nezahynul...

Míla Nevrlý není woodcrafter (ani tramp), ale nejsou právě jeho slova dokonalým pochopením ducha woodcraftu? Já osobně jsem po přečtení téhle knihy velmi vylehčil svůj batoh (i na daleké cesty) a jen se usmívám, když vidím o víkendů na nádraží táborníky (včetně woodcraftů), kteří mají na zádech

batohy mnohem větší a těžší, než jsem já měl na měsíc v Himálaji – a to přesto, že dnešní spacáky, přístřešky a další vymoženosti jsou daleko lehčí a skladnější než dřív. Ano, *nauč se skromnosti...*

Takže jak na to?

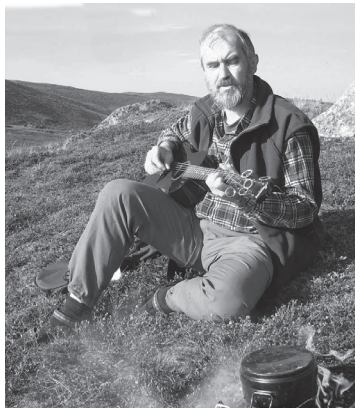
Nechme doma stan! I ten nejlehčí má kolem dvou kil. Stan nás hermeticky oddělí od okolní přírody, ze stanu neuvidíme hvězdy, paprsky vycházejícího slunce ani veverka skákající po stromech. Nechme doma starou celtu – ta je sice stylová, ale dost těžká (zvláště nacucá-li se vodou) a před deštěm nás spolehlivě neochrání. Lehký přístřešek o rozměru 2 x 3 m, který si ušijeme z látky na tropika stanů (samozřejmě zelené nebo kha-ki), váží pár deka a pokud ho umíme správně postavit, ochrání dvojici spolehlivě před deštěm. (Ušijeme-li si jej sami, je to woodcrafterské!) Kolíky s sebou netaháme, v lese je snadno vyrobíme (a stačí nám k tomu nůž).

Nechme doma vařič! Je zbytečně těžký a není u něj ta správná romantika jako u ohně. O tom si povíme dále.

Před odchodem na dvoudenní putování rodů s usárnami na táboře (kmen Alcatraz, 1981)

„Výprava velrybářská k břehům Grónska...“
(Kangerlussuaq, Grónsko)

Pořídme si malý batoh! Velký svádí k zaplnění zbytečností. „Osmdesátka“ je zbytečná i pro vysokohorskou turistiku v Himálaji, „šedesátka“ je určitě zbytečná na víkend. Trampové často používali US torny („usárny, úesky“). Měli jsme je kdysi skoro povinné ve kmenech (Neskenon, Alcatraz, ...). Jednak to bylo stylové, jednak to bylo naše poznávací znamení – už na první pohled jsme vypadali v přírodě jinak než třída na školním výletě (což se o dnešních kmenech nedá vždy říci), a konečně – vešlo se do nich opravdu jen to nejnnutnější, což nás nejen učilo skromnosti, ale dvoudenní putování nalahko bylo radostí. (Ještě bych dodal, že usárny vyžadují ke správnému zabalení trochu cviku, takže z jejich vzhledu lze usoudit na zkušenost táborníka.) I u běžného batohu lze ovšem podle vzhledu usuzovat na zkušenost táborníka: jen zelenáč má na batohu přidělaný bimbající se boty, karimatku, zvláště bez obalu (ta se přece vejde dovnitř, zvláště ořízme-li ji na rozměr 45 × 120 cm, který přes léto bohatě stačí) nebo dokonce spacák!

Omezme vše, co se dá nějak nahradit: Na vícedenní cestu stačí minimum náhradního prádla, to

špinavé a propocené si můžeme vyprat v potoce a usušit i za chůze na batohu. Potraviny bereme především sušené. A tak dále. K tomu dám jeden návod: Až budete doma vybalovat po příštím putování, udělejte z věcí tři hromádky. Na první dejte to, co jste během akce nepoužili; na druhou to, co jste sice použili, ale s trochou improvizace byste se bez toho obešli. Na třetí hromádku to, co bylo nezbytné. A příště to zkuste jen se třetí hromádkou! Uvidíte, že to půjde.

Neoddělujme se od přírody!

Jak jsem se už zmínil, od přírody nás stan oddělí (bohužel i týpí, to je snad jediná jeho nevýhoda). V přístřešku, stejně jako v nezavřeném šeltru, jsme v přírodě mnohem blíže. Ale nejsilnější zážitek skýtá jistě spaní pod širákem, kdy pozorujeme nad hlavou koruny stromů z nezvyklého úhlu. Chce to ovšem vědět něco o předpovídání počasí a mít představu, co udělat, když přece jen začne pršet. Spíme-li bez přístřešku, spíme vždy v lese, pod stromem apod. Na louce bychom pěkně zvlhli od rosy (nepomůže ani celta přes sebe) a byli bychom považováni za zelenáče.

Kult ohně

Tak se jmenovala jedna naše Neskenonská příručka, která už v názvu vyjadřovala myšlenku, že oheň je velice důležitou součástí našeho táboření a pobytu v přírodě. Bez každodenního ohně by to nejen v týpí, ale i na vícedenních výpravách s přenocováním v přírodě bylo smutné a nebylo by to ono. V našich podmínkách lze při zachování všech bezpečnostních zásad a troše zkušeností vařit na ohni prakticky vždy. Oheň je nejen prostředkem pro uvaření, ale i magickým středem našeho kruhu, proto sedáme u ohně a vaříme na ohni vždy, když je to možné.

Příznivci moderních technologií a vaříčů budou mít jistě racionální argumenty, proč vařit na vařiči – je to rychlejší a méně pracné, nehrozí některé problémy. Ale tady, stejně jako u našeho veškerého woodcrafterského počínání, nelze se na věc dívat jen rozumem, musíme do rozhodování zapojit i cit. Ono to jídlo připravené na ohni, na něž jsme vynaložili určité úsilí, jaksi lépe chutná než jídlo připravené na vařiči. To platí v týpí stejně jako při táboření pod širákem. Posezení večer u hřejícího ohně působí na duši úplně jinak, než posezení kolem vařiče.

Typický večer na vandru (osada Paběrky)

Zásady bezpečnosti a rozdělávání ohně jsou dostupné v mnoha příručkách. Nutno jen doplnit, že příliš velká vatra je stejně nevhodná jako malý čouďáček, na němž se voda ve dvaceti ešusech zvolna pokrývá vrstvičkou ledu. Při opouštění tábořiště je nutno vždy ohniště ulít velkým množstvím vody (osvědčilo se přinést z potoka několik igelitových tašek plných vody, jimiž se důkladně ulije ohniště i okolí). Netáboříme-li na stálém místě, ohniště dokonale zamaskujeme. Ještě poznámku k přípravě dřeva – pokud se zaměříme na listnaté dřevo (buky, olše, ...), získáme nejen větší výhřevnost a oheň bez jisker, ale většinou zhotovíme rychle slušnou zásobu, aniž bychom k tomu potřebovali pilu či sekeru.

Vydejme se do hezkých míst!

Jistě, všude je hezky. Buďme objevitelé – vydejme se občas někam, kde to ještě neznáme. Putujme mimo cesty, objevujeme romantická údolí potoků i vršky kopců. Na táboření si najdeme krásné místo, mimo cesty, daleko od hluku silnic. Věřte nebo ne, takových míst se dá najít stále dost

Ve stanu takový východ slunce nad mořem ze spacáku nevidíte (Kórsika)

Vezměme s sebou kytary, večer u ohně zpívejme! Ať už zpíváme cokoliv, měly by písně být takové, aby jejich texty pohladily a hodily se k naší malebnosti.

Nemějme strach stylově tábořit i při jiném druhu putování – na běžkách, na kole, na kanoi a podobně. I tyto disciplíny lze pojmout woodcraftersky. Velmi jsem ocenil, když před časem dal Brko ve svém *Průvodci outdoorovým vybavením* k dispozici dvojstránku jednomu cyklotrampovi, člověku „naší krve“, který dokazoval, že pro krásné daleké cesty mohou být podstatné úplně jiné věci než nejnovější a nejdražší výzbroj. I některé naše činy se snaží navést woodcraftery k takovému stylovému pojetí, například „Vyjeď na kole na 5denní výlet, ujeď denně aspoň 50 km, každý den tábořte a vařte nejméně jedno jídlo na ohni“. Některým „polykačům kilometrů“ se to nelíbí, ale nebylo by místo hledání důvodů proti lepší to jednou zkusit? (A předtím si ještě jednou přečíst Karpatské hry?) Třebas by pak woodcrafterské stylové putování získalo další nadšence!

A nebojme se v našem woodcrafterském duchu tábořit i ve vzdálenějších krajích. Na Slovensku je stále spousta krásných míst, kde se dá tábořit zcela bez problémů. Tam jsme se něco najezdili. Stačí jmenovat třeba Slovenské Rudohorie – nejrozsáhlejší pohoří plné nekonečných lesů, vysokých vrcholů, ale i skal a divokých roklin. Zemí zaslíbenou je pro nás rovněž Polsko, Podkarpatská Rus či Skandinávie (kde je volné táboření přímo povoleno zákonem platným už od středověku). A až vám bude Evropa malá – víte například, jak je krásné zabrnkat si na kytaru u ohýnku píseň *Velrybářská výprava* v Grónsku?

Modrou oblohu a modré dálky přeje

Jiří Macek – Čiksika

foto Michal Spišák – Mišelin a archiv autora

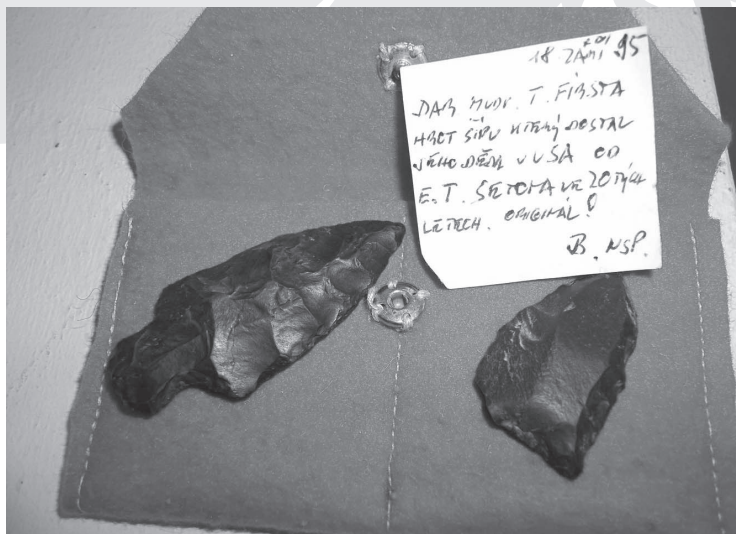

Cyklovandr (osada Paběrky)

a nemusíme za nimi jezdit až do hor. Výhled na auto stojící či jedoucí opodál zničí romantiku v týpi, ve stanu i pod širákem.

Jak mi rukama prošly indiánské hroty

Občas se člověku přihodí zajímavé věci. K těm mým zajímavým příhodám bych přiřadil i následující příběh s hroty šípů. Jedná se o zvláštní řetězec událostí, který možná začíná někdy, kdy jsem se poprvé dostal k Setonovým knihám a k woodcraftu, ale začnu přece jen později.

V roce 1993 jsem sepsal a ve vlastním nákladu tři výtisků nechal mezi přáteli kolovat knihu *Seton v Praze* (LLM ji pak vydala řádně tiskem v roce 2006). O deset let později jsem se na mezinárodní konferenci v Římě seznámil s jedním Američanem, resp. on se seznámil se mnou, když se dozvěděl, odkud jsem. Projevil přání navštívit Českou republiku, a tak hned příští rok přijel a od té doby k nám jezdí každý rok na týden až 10 dní a o všechno zdejší se velmi zajímá. Až později jsem poznal, proč tomu tak je – on se zde totiž jako Němec za války v Sudetech narodil. Otec musel narukovat do německé armády a padl na frontě. Matku

s malým dítětem po válce odsunuli do Německa, kde nikoho neznala, a tak využila možnost emigrovat do USA. Tak se ten můj známý – Gunther Craun – stal Američanem a dnes asi cítí, že má dvě domoviny, tam i tady.

Vždy když přijede, děláme spolu výlety po Čechách i po Moravě za kulturními památkami. Při jeho návštěvě na podzim 2011 jsme se jeli podívat do Památníku Josefa Lady v Hrusicích, a abychom k tomu něco přidali, zajeli jsme do Kostelce nad Č. Lesy, kde mělo být Muzeum keramiky. Keramická expozice nebyla nic moc, ale byla tam pěkná výstava dětských knih a taky výstava věnova-

ná historii místního skautingu. Jak ji tak zběžně procházím, padne mi zrak na vitrínu věnovanou E. T. Setonovi a okamžitě poznám svoji knihu. Byla otevřená na str. 22-23, kde je společná fotografie Josefa Firsta se Setonem v Setonově táboře v r. 1927. A vedle byly na červeném filcu dva pazourkové hroty šípů (viz obrázek) a u nich napsáno: Dar MUDr. T. Firsta. Hrot šípů, který dostal jeho děda v USA od E. T. Setona ve 20. letech. Originál! 18. září 1995.

Vyvalil jsem oči – taková vzácnost, vztahující se k tématu „Seton a naše země“, a já o ní nevím! Hned jsem šel za hlídačem muzea a ptal se, kdo tuto výstavu připravoval. Prý zdejší bývalý skautský vedoucí, který za chvíli přijde. Skutečně za chvíli přišel a oba jsme byli nadšeni: on, že je navštívil autor knihy, já, že se mohu dozvědět podrobnosti (děti T. Firsta chodily do zdejšího skautského oddílu a on pak z vděčnosti věnoval hroty jejich vedoucímu) a vzít si hroty do ruky. Do toho přišel Gunther, který si zatím prohlížel ilustrace dětských knih, a zajímal se, co se to děje... Když jsme jeli domů, ptal se mě: „Tebe zajímají indiánské hroty?“ Říkám, že jo, zvláště když jsou od Setona. „Tak já ti nějaké příště přivezu, znám jednoho chlapíka, který je sbírá.“

A když na podzim 2012 přijel, skutečně mi nějaké přivezl. Dvě kolekce po šesti kamenných hrotech („arrow heads“) s notářsky ověřenými darovacími certifikáty, potvrzujícími jejich autenticitu. Jedná se o staré kamenné hroty (stáří prý nejméně 1000 let) nalezené Johnem L. Huffrem v údolí řeky Shenandoah ve Virginii poblíž města Waynesboro. Pravděpodobně pochází od indiánského kmene Monakánů, kteří byly součástí konfederace siouxsky hovořících Indiánů, a tuto oblast před příchodem Evropanů obývali. Mohou ale pocházet i od sousedních Pauhatanů nebo Čerokézů. Jelikož se jedná o kulturní památku, bylo ji možné z USA vyvézt pouze za vzdělávacími a naučnými účely. Proto je v certifikátu vyjádřeno přání, aby si hroty mohly prohlédnout děti a aby přispěly k jejich porozumění indiánské kultuře. No, a protože je v certifikátu také uvedeno, že hroty jsou věnovány jako hold E. T. Setonovi, přišlo mi přirozené, že hroty předám Lize lesní moudrosti. Domluvil jsem se proto s Kamilou a 12. ledna 2013 byl pozván na jednání náčelnictva do Tuchlovic, kde jsem jednu kolekci s certifikátem a brožurou o historii Indiánů na území Virginie, kterou jsem přeložil také do češtiny, oficiálně předal LLM.

Tady se můj příběh uzavírá, ale třeba ty prastaré hroty v rukou malých (nebo i velkých) woodcrafterů začnou zase psát příběhy nové...

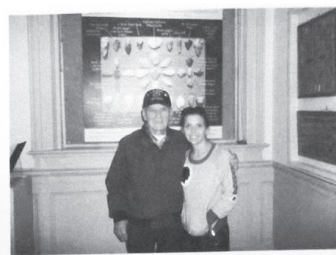
František Kožíšek - Biminiji

Vzácné šípové hroty jsou k vidění ve woodcrafterském centru a knihovně v Praze – Dejvicích, které je pod správou a patronátem kmene Walden.

The above original Native American arrow points were found by John L. Huffer in the Shenandoah Valley of Virginia (Augusta County near Waynesboro and Lyndhurst along the South River). Broken points were likely damaged by agricultural practices of the colonists and later settlers from Europe. The Native Americans of the Valley crafted stone tools and arrow/spear points from Chert, Jasper, and Quartz. The above artifacts were likely crafted by Monacans who numbered in excess of 10,000 at the time of the arrival of the British in Virginia in 1607. Other groups known to live or hunt in the Shenandoah Valley were the Powhatan and Cherokee. Further information is provided in the accompanying booklet "Early Native Americans in our Area" written by the Waynesboro Historical Commission.

John Huffer and Todd Lam gratefully provided these artifacts to Gunther Craun on the 27 of September, 2012 for donation to František Kozisek, M.D., Prague, Czech Republic in tribute to Ernest Thompson Seton. Seton established a youth organization called the Woodcraft Indians and was the first Chief Scout of the BSA in 1910. Dr. Kozisek, who was active in the Woodcraft movement, authored a book on Ernest Thompson Seton's visit to Prague in the early 1930s. Dr. Kozisek. It is hoped that these artifacts are widely viewed by school children in the Czech Republic contributing to an enriched understanding of Native Americans.

Pictured above are John L. Huff and his granddaughter Brittany Huffer in front of a small part of the artifact collection that Mr. Huffer donated to the Waynesboro Historical Museum.

This is to certify that the pictured artifacts are original, authentic and have been freely donated for educational purposes.

Gunther F. Craun, Staunton, Virginia

17 October, 2012

CHANTEL E. WILLIAMS
Notary Public
Commonwealth of Virginia
My Commission Expires 3/31/2016
Commission ID# 7204924

Výpravy rodinných kmenů

Jsou dálnice a cesty, jsou expedice, ale i malé výpravy, na kterých se rodina učí. Zní to možná divně, vždyť jsme většinou zvyklí, že se učí děti, tak jaké „rodina se učí“. Ale věci vždy nejsou stejné jako za svobodna, obzvláště když se mají někam vydat rodiče i děti společně.

Když jsme s malými dětmi začínali podnikat první výlety a výpravy, dokázali jsme si představit možná celodenní výlet v ZOO nebo kočárkové setkání v parku. Později se naše zkušenosti rozšířily, a proto představujeme dva návrhy jednodenních výletů, které zvládnou předškoláci, mladá rodina bez tábornického vybavení i začínající dospělý, bez „expedičních“ znalostí.

První výprava - sjezd řeky

Sázava (úsek Čerčany – Týnec nad Sázavou, 14 km)

Pro jednodenní vodácký výlet na Sázavě je ideální spodní část toku z Čerčan do Týnce nad Sázavou, kde řeka nabízí téměř po celý rok dostatek vody. Úsek je vhodný i pro naprosto začínající vodáky, i když na cestě jsou čtyři jezy, které jsou po většinu roku nesjízdné, a s dětmi bych se o sjezd těchto jezů v žádném případě ani nepokoušel.

Z Čerčan, které najdeme na 33,7 říčním kilometru, je dobré vyrazit v sobotu ráno, z místa na levém břehu řeky, kde je louka ležící mezi nádražím a silničním mostem, v těsném sousedství s tenisovými kurty. Výhodou tohoto místa pro nalodění je snadná dostupnost vlakem, autobusem i autem.

My máme nejradši variantu, kdy do Čerčan přijedeme vlakem z cíle výpravy (tj. z Týnce n. S.), kde jsme v ranních brzkých hodinách zanechali auto s náhradním oblečením na cestu zpátky, případně s tábornickým vybavením, jelikož ti, co to mají do Týnce příliš daleko, přijedou

již v pátek a v místním kempu (ubytovně) přespí do rána. Někteří zase po dokončení této výpravy využijí možnosti výlet prodloužit do neděle. V Týnci n. S. přespí a třeba pokračují ve sjíždění řeky níže, což je pro zkušenější vodáky. Ranní zastávka v Týnci má ještě tu výhodu, že zde sídlí velké půjčovny lodí, kde jsme si dopředu sjednali vypůjčení základní výbavy – lodí, barelů, záchranných vest a pádel. Potíž bývá s dětskými pádly. Půjčovny nikdy nemohou vědět, jak velká pádla děti potřebují, a tak je jen neradi vozí do Čerčan. Pokud se s půjčovnou domluvíte, že se s dětmi zastavíte osobně hned ráno a že si speciální krátká pádla odvezete do Čerčan vy sami, je problém vyřešen.

Takže vlakem z Týnce n. S. do Čerčan s vyzkoušenými dětskými pádly a minimální bagáží: dva 2 až 3 m dlouhé provazy – úvazy na přivázání věcí; jedna 5 m prádelní či silnější šňůra – koník; boty do vody – pozor, naprosto nevhodné jsou např. pantofle apod., bota musí „sama“ pevně držet, doporučuji plátěné šněrovací tenisky; plastová láhev na vodu; pokrývka hlavy; průkaz zdravotní pojišťovny – stačí kopie; oblečení na loď – plavky, tričko; vše zabalené do igelitové, nebo plátěné tašky, která je skladná do barelu; náhradní suché oblečení na oběd + suché boty máme na sobě a po převlečení do plavek je také přibalíme do barelu. Je ideální, když všichni účastníci dorazí na start v 9:30. V tento čas půjčovny naváží lodě, a než se podaří přibalit věci, bude nejmíň deset. Posádky sestá-

vujeme podle klíče jeden dospělý na jedno dítě, případně dva dospělí a děti uprostřed na „porcelánu“. Některé půjčovny na Sázavě pro tuto variantu mají i speciální lodě.

Z tábořiště je nástup na vodu příjemný pomocí kamenného schodiště a v místě nástupu nad prvním jezem je velká tišina, kde si posádky mohou proti proudu vyzkoušet základní manévrování a přistání na protějším pravém břehu. Děti na pravém břehu přejdou pod jez a dospělí přenesou, nebo přetáhnou přes korunu jezu lodě a děti pod jezem nastoupí. Po necelých dvou kilometrech, na 29,2. ř. km, následuje jez Poříčí, zde se lodě přenáší po levém břehu, za nižšího stavu vody lze loď zkonikovat v propusti. Další jezy následují s téměř pravidelným dvoukilometrovým odstupem. Na 27,4. ř. km je jez Nespeky, lodě se přenáší nebo zkonikují po levé straně řeky u dlouhé žulové zdi. Kousiček pod jezem v místech přítoku výpustě malé vodní elektrárny na pravém břehu je hezká loučka, kde necháváme lodě, a i s dětmi ulicí Pod Jezem zajdeme do Staré hospody, jelikož již máme za sebou polovinu výpravy

a tou dobou bývá poledne. Děti sotva vydrží v lodi sedět déle než dvě hodiny a jakákoliv přestávka spojená s pohybovou aktivitou bývá vždy vítaným zpestřením.

Po obědě vyplouváme na nejplynulejší úsek plavby, kde po cestě na 25,4. ř. km vpravo je vidět zříceninu gotického hradu Zbořený Kostelec. Ten byl založen kolem roku 1340 a do současné doby se zachovaly zbytky padacího mostu, včetně několika opěrných pilířů a částí zdí. Závěrečný poklidný úsek (tzv. olej) uzavírá poslední z jezů, který čeká na 21. ř. km. Jde o velký jez u bývalé továrny JAWA, vodákům je doporučeno jez vždy přenést. Kousek pod jezem, na 19,7. ř. km, je v Týnci nad Sázavou sobotní cíl v tábořišti na pravém břehu řeky.

Druhá výprava - Posázavská stezka (úsek Kamenný Přívoz – žel. zast. Petrov u Prahy, 17 km)

Na malé putování se vydáme ze železniční stanice Kamenný Přívoz na trati Praha – Týnec n. S. (pokud jste se rozhodli navázat na předchozí výpravu, tak stačí jenom z Týnce popojet čtyři stanice směrem na Prahu). Vyrážíme po červené značené pěši turistické trase č. 0001 (tato turistická trasa „byla vybudována v délce 68 km nákladem Kč 230.000 Klubem čl. turistů v Praze v letech 1919–1924“). Čeká nás sestup údolím, kolem Turiňského potoka, k mostu přes řeku Sázavu v obci Kamenný Přívoz, kde cesta pokračuje na levém břehu k přívozu nad jezem Žampach. Z vyhlídky na levém břehu, naproti Žampachu, můžeme spatřit proslulý železniční viadukt, který v oblouku překlenuje rokli Kocour ve výšce 46 metrů. Most, který je součástí známého Posázavského pacifiku, byl postaven v letech

1898–1899. Pokračujeme po červené, kde nás čeká nejkrásnější úsek této stezky. Cesta se sice na chvíli trochu vzdálí od řeky a překoná několik bočních údolíček, ale jakmile mineme rozcestí pod Třebším, znovu se objeví krásné výhledy do údolí. Hladina Sázavy je tady několik desítek metrů pod námi, ale za vyššího stavu vody, hlavně na jaře, to tu může docela hučet. V dalším úseku trasy projdeme přes tři upravené vyhlídky opatřené zábradlím (asi nejlepší je Raisova vyhlídka). Z ní uvidíme nejen dost dlouhý úsek sázavského údolí, ale také stovky chat, postavených často v exponovaných, těžko přístupných polohách ve skalách a strmých svazích nad řekou. Není v Česku jiné oblasti tak těsně spojené s klasickým trampingem jako právě tady. A i když většina chat pochází z období po 2. světové válce, najdeme tu stále příklady jednoduchých „orlích hnízd“, která pamatují počátky trampů ve 20. letech minulého století.

O estetické stránce této živelné výstavby si můžeme myslet cokoli, ale chaty dolního Posázaví jsou svědectvím doby, kdy lidé začínali alespoň o víkendech houfně utíkat z měst do přírody. V době, kdy ještě nebyl příliš rozvinutý automobilismus, to umožnila i železnice, zejména „Posázavský Pacifik“, zprovozněný již na přelomu 19. a 20. století. Ostatně, pokud uslyšíte z protějšího břehu táhlá zahoukání, je to právě tento vlak razící si cestu obtížným terénem nad Sázavou.

Stezka se dál vine vysoko nad údolím, místy je to docela úzká pěšina uměle vybudovaná ve svahu. Cesta časem klesne k řece a chvíli vede pod skalami těsně podél vody. Zleva se k nám brzy připojí nedávno vzorně obnovená Naučná stezka Medník (pokud se rozhodneme

odbočit na tuto nejstarší naučnou stezku v ČR z roku 1965 na jaře – máme naději, že na této jediné lokalitě u nás spatříme ve volné přírodě rostoucí velmi vzácnou rostlinku s křehkým růžovým kvítkem kandík psí zub (*Erythronium dens-canis*). Zalesněný kopec Medník (416 m) se strmě zvedá vlevo nad námi.

Dále nás čekají několikery schody, a než se před námi otevře údolí směrem k Pikovicím, projdeme kolem železných tabule zasazených vlevo ve skále, která připomíná vybudování Posázavské stezky Klubem českých turistů. Posledních několik set metrů před Pikovicemi vede značka po louce, a ačkoli tu údolí Sázavy zůstává stále malebné, jeho nejdívočejší část jsme právě prošli. Před sebou spatříme lávku pro pěší a cyklisty, která vede k několik desítek metrů vzdálené železniční zastávce Petrov u Prahy.

V Pikovicích ale výlet nekončí, jeho charakteristická tečka je teprve před námi. Pro návrat zpátky totiž míříme k železnici na onen slavný Posázavský Pacifik. Jde o jízdu po jedné z nejzajímavějších českých železnic. V jízdním řádu má číslo 210, vede z Prahy do Čerčan a ve své prostřední části prochází právě nad sázavským kaňonem. Nasedneme-li do soupravy směr Čerčany, mezi zastávkou Pikovice/Petrov a nádražím Jílové projedeme nejkrásnějším úsekem této trasy.

Mezi skalními zářezy na nás čeká i několik tunelů, které za 2. světové války sloužily pro účely válečné výroby, a projedeme se i po vysokém kamenném viaduktu, na který jsme se před několika hodinami dívali.

*Martin Pejša – Medvěď
a Lucie Vaňková*

Woodcrafter

Soutěžte o titul nejlepšího zálesáka, woodcraftera, pro kterého je les přirozeným teritoriem! Před výpravou vyhlášte konkurz na post nejlepšího zálesáka, jež proběhne během samotného pobytu v přírodě prostřednictvím her, které prověří potřebné dovednosti. Vítěz každé z nich získá pírko obohacené o proužek kůže s názvem daného úkolu. Pravým zálesákem je pak ten, jehož batoh bude ozdoben nejvíce pírkami.

Stopař

Každému účastníkovi (či skupině) dáme k dispozici mapu, buzolu a souřadnice, podle kterých najdou místo, kde budeme například první noc tábořit. Vyhrává ten, kdo se jako první dostane do cíle a prokáže tak schopnost orientace.

Ohnivec

Úkolem bude připravit ohniště, dřevo, rozdělat oheň (k vaření či večernímu posezení), starat se o něj a pak vše zase krásně zahladit. Účastníci se v plnění prostrídají během akce, proto vítěze vyhodnotíme až v závěru výpravy.

Kuchař

V době oběda dáme účastníkům k dispozici stejné suroviny, jejich úkolem bude uvařit co nejchutnější jídlo. Hodnotit a ochutnávat pak mohou všichni strážníci. Volba vítěze proběhne tajně napsáním jeho jména na kousek papíru a vhozením do ešusu.

Botanik

Kdo během dne nasbírá nejvíce rostlin, u kterých bude moci určit název, získá další pírko s titulem.

Bavič

Každý večer, případně vždy po jídle (dle počtu účastníků a délky výpravy) si každý pírka chtivý jedinec připraví krátkou zábavu pro ostatní. Do hodnocení se zapojí celá skupina.

Zpěvák

Účastník s nejlepším hlasem či nejzábavnější interpretací písní je adeptem na vítěze, o němž rozhodne tajná volba v závěru výpravy.

Kamarád

Každý večer si najdeme společnou chvíli na zhodnocení dne a po kruhu vyslovíme jméno člověka, který nám pomohl, rozesmál nás, zkrátka zachoval se jako správný kamarád. Pokud chceme, můžeme uvést i důvod, proč si náš hlas zaslouží právě on.

Fotograf

Na začátku dne všem sdělíme, že mají v hlavě svůj vlastní fotoaparát,

pomocí kterého je možné zaznamenat a uložit do paměti nejkrásnější záběr, se kterým se během dne setkají. Ve chvíli, kdy bude mít někdo pocit, že vidí něco zajímavého, obraz krajiny, který ho uchvátil, pokusí se danou scenerii co nejlépe zapamatovat. Na večerním setkání u ohně zavřou všichni oči a společně se budou snažit „fotografii“ vyvolat pomocí popisu, který bude daný „fotograf“ přednášet. Hru nijak nehodnotíme, jedná se pouze o prostor, ve kterém můžeme s ostatními sdílet něco hezkého.

Kateřina Chvátalová – Ileyawin

WOODCRAFT *girl*

"Fotoromán" na pokračování

